

Csatkai búcsú

III. ÉVFOLYAM

9. SZÁM

ROMA LAP

1995. SZEPTEMBER

ÁRA: 14,50 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

P OSTA FORDULT V VAL

NYILATKOZAT

Megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy **Farkas Flóriánt** az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat, a „Lungo Drom” elnökét, valamint a helyi kisebbségi önkormányzat képviselőjét eddig ismeretlen tettesek megzsarolták. Életveszélyesen megfenyegetve arra akarták kényszeríteni, hogy négy-millió forintot adjon át. Ez a példa nélküli eset minden állampolgár számára elgondolkodtató. Mert nem csupán egy igen súlyos incidensről van szó, hanem sokkal inkább arról, hogy egy közéleti politikus került veszélybe. Akik ismerik Farkas Flóriánt, minden kétséget kizáróan meggyőződhetnek tisztességéről, erkölcsi és politikai feddhetetlenségéről. Tettei igazolják, mennyire hitelesen képviseli a cigányság felemelkedésének ügyét. Önzetlenül és a legteljesebb politikai felelősséggel. Mindannyiunk érdeke azt kívánja, hogy mihamarabb fény derüljön az igazságra. Ezúttal is szeretnénk együttérzésünket nyilvánítani abban a meggyőződésben, hogy a cigányság jelenlegi helyzetében együtt kell cselekednünk. Bízva abban

is, hogy közös összefogással megakadályozhatjuk az ehhez hasonló esetek előfordulását.

**Szolnok Város Kisebbségi Önkormányzata,
Cigány Konzultációs Tanács
Balogh László
elnök**

Tisztelt Paksi Éva!

Szeretném Önt és a hozzánk közel álló újságot tájékoztatni a romanapi rendezvényünkről. Augusztus utolsó szombatján, 1995. augusztus 26-án a következő rendezvények zajlottak le községükben.

Sportrendezvényt, vetélkedőket tartottunk délelőtt 9 órától a gyermekek és a felnőttek számára, s ajándékban részesültek a résztvevők. Annak ellenére, hogy esett az eső, a résztvevők jó hangulatban ünnepeltek. Ezt a rendezvényt a „Lungo Drom” és a kisebbségi önkormányzat közösen rendezte. A Művelődési Házban politikai fórumot tartottunk, amire meghívást kapott több olyan személy, akik a község fejlődéséért sokat tudnának tenni. Sajnos, ezek a személyek nem tiszteltek meg bennünket jelenlétükkel, sőt arra sem méltattak bennünket, hogy értesítést küldjenek, miszerint a meghívásnak nem tudnak eleget tenni. Egyedül **Tabajdi**

Csaba politikai államtitkár tartotta szükségesnek, hogy értesítsen bennünket, nem tud személyesen résztvenni. Sajnos, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökségéből sem jött el senki, pedig szerettük volna, ha valakivel képviseltetik magukat.

Ülésünkön részt vett a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat Kisebbségi-Vallásügyi Bizottságának elnöke, **Szekeres János**. Résztvett a CÉSZ Országos Elnökségének ügyvezetője, **Farkas András**, aki tagja a Szolnok Megyei Kisebbségi Bizottságának. Felszólalásukban ígéretet tettek, hogy Tiszabő község segítségére lesznek.

Ünnepségünkön jelen voltak a helyi vezetők, képviselők. A „Lungo Drom” beszámolt az eddig végzett munkájáról, és ami öröm számunkra, hogy a Debreceni Regionális Munkaerő Fejlesztő és Képző Központ, valamint a Szolnok Megyei Munkaügyi Központ, a CÉSZ Országos Elnöksége és a helyi kisebbségi önkormányzat segítségével Tiszabőn Ezüstkalászos Gazdatanfolyamot indítunk még ezévben 20 fővel. 40 jelentkező közül fogjuk kiválasztani a 20 legalkalmasabb személyt. A jelentkezők nagyrésze semminemű ellátással nem rendelkezik.

Köszönetünket szeretnénk ezúton kifejezni a Soros Alapítványnak, mert anyagi támogatásával nagyban hozzájárult a Romanap megvalósításához. Megköszönöm a „Lungo Drom” Országos Érdekvédelmi Cigányszövetség anyagi hozzájárulását, a résztvevőknek, hogy jelenlétükkel megtiszteltek bennünket, segítették rendezvényünk sikerét.

Nagy Rudolf
„Lungo Drom”
helyi szervezetének elnöke

Címlapon: Kamal Kawa felvétele

Enciklopédia

Rigó Margit

Rigó Margit, hegedűművész, 1900-ban született Párizsban. Leánya a híres Rigó Marcinak, aki úgyszólván egész életét külföldön töltötte jeles tehetségű három zenész fiával együtt. Nizzában, Amszterdamban, Schweningben, Trouville-ben és Párizsban évtizedeken keresztül muzsikáltak. Rigó Margit Párizsban végezte iskoláit.

A világháború kitörésekor egy franciaországi várba internálták őket, és vagyonukat elkobozták.

1917-ben Budapestre kerültek, miután mindenük Párizsban maradt. 1926-ban Rigóék visszakapták javaikat, de az öreg Rigó Marci elméje örömeiben megzavarodott – haláláig Párizs közelében ápolta családját.

Rigó Margit a fiatal női generációnak egyik legszebb tagja volt, igazi párizsi hölgy, aki mégis magyar maradt.

(Csemer Géza: Habishti)

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a Nemzeti és Etnikai
Kisebbségi Hivatal
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ”
Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/telex: (56) 420-110

Főszerkesztő: **Paksi Éva**
Szerkesztő: **Csillei Béla**
Tervezőszerkesztő: **Pozsa József**
Fotóriporter: **Hargitai Lajos**

Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Nyomdai munkák:
REPRÓ STÚDIO Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseghy Nyomda Kft.
Szolnok
ISSN 1216-982X

A szabadság csillaga felragyog

„Az igazság a maga fényével világol – vallja Voltaire, a nagy francia filozófus –, és az embereket nem lehet máglyák fényével felvilágosítani” – folytatta, nyilván abban a hitben, hogy elhiszik neki. Elhiszik az utána jövő századok, elhiszik mindazok, akik hasznukra akarják fordítani a tanulságokat, amelyekhez az elődök legjobbjai eljutottak. Pedig a világ ritkán hallgat a jókra. Ugyan miért is hallgatna a legkiválóbbakra, mikor az ostobákra, a rosszakra is hallgathat. A cezarománia örültjeire, a hatalmat a hatalomért lobogtatókra, az embereket pillanatnyi előnyökért uszítókra, akik bórszint, nemzetiséget, hitet különböztetnek meg saját előnyeikért. Akik hatalmi tébolyukért embereket áldoznak fel, ordasként támadva szegényt és elesettet. A történelem viharain át, szünni nem akaróan. Volt ugyan a történelmünknek egy pillanata, amikor egy egészen apró ember kiállt a díszes lobogású kandeláberek közé, és esküre emelt kézzel megfogadta, hogy: „Soha többé!” – azaz, hogy soha többé nem égetnek ártatlan embereket a máglyán, soha nem lengeti talajtvesztett testüket az akasztófa, és nem kell csontjaikat előkaparni jeltelen sírjukból. 1956-ban történt mindez.

Akkor először hihette az ember, hogy a századokon átnyúló tanulság végre hatni kezd, s a felismerés igazságát borzalmas tapasztalatok árán ugyan, de magába szívta a kor. Az a történelem, amely akkor íródott Magyarországon, több volt, mint egyszerű lapok egy később elkészülő könyvben. Az maga volt a szabadság. Egy csepp nemzet szembezárt a világ egyhatodát maga alá gyűrő birodalommal. Egy nagyszerű ifjúság, egy nagyszerű nép vívta véres forradalmi harcát, és csodálattal tekintett rá a nagyvilág. Nem számított, ki honnan jött, csak az, merre tart. Nem számított, milyen a bőrszíne, származása, kunyhóban lakik-e vagy palotában, csak egy volt a fontos: harcoljon a szabadságért! Magyar vagy német, szerb és horvát, cigány, szlovák, román vagy zsidó, lett légyen akárki, a tisztesség szava szól mind-egyikükből.

Nehéz megjósolni, mit is mond róluk egy találmány megszólított európai avagy tengerentúli polgár, ha hazánkról, honfitársainról kérdezzük. Lesz, aki megakad a „csikós-gulyás-betyár” háromságnál, de akad, aki hozzáteszi a berlini fal leomlásának történetét is. De legyen a megkérdezett bármely korosztály, nem vagy nemzetiség képviselője, azt feltétlenül megemlíti: Magyarország – 1956!

A történet erről szól. Arról, hogy egy kis nép, amely túlélte tatárt, törököt, németet, ismét kesztyűt dobott zsarnoka arcába. Egy kis nép, ahol oly kevesen élnek, hogy találóan jegyezte meg róluk egy indiai politikus: „Tízmilliónyi? Akkor önök mind ismerik egymást!”

Valóban ismerjük egymást, érenyeinkkel-gyengéinkkel egyetemben. Ha valamikor beléphetünk az

Európa-Házba, a belépőnk ezzel a pirosbetűs október 23-ával már megváltott.

Az igazi, a valóban igazi hazafiság, a hősiesség és a megalkuvást nem ismerő bátorság napja, messze századokba fénylő jelképe, ez a történelmi pillanat. Jelekép és figyelmeztetés is egyben. Erős derekú, hajlíthatatlan felkiáltójel egyúttal. Figyelmeztetés mindazoknak, akik annyi történelmi példa után sem akarják elhinni, hogy egyetlen népet sem lehet kalodába zárni. Korunk keserű tanulságokkal teli időszak. Vérell, verejtékkel és könnyel kell megérteni, a történelem nem kegyelmez az azt átélőknek. Látható, a történelem könyvekben a háborúknak értelmük van, mert a történészek értelmet adnak neki. Pedig tudjuk, csupán az olyan megalomániások szemében létezik ez, akiknek képét az elbódított tömeg menetelés közben a magasba emeli, és az ügyes csalóknak a vezetésben akik minden szörnyűsége megtalálják a legalapabb erkölcsi magyarázatot. Képmutatás és pénz, továbbá körmönfont indokok az elkövetett szörnyűségekre. Kitelepítések, embervadászat, nyomortelepek és megaláztatás. És egy „Megállj!” parancs. Egy kiáltás, melyet tíz- és tízezer ember hallatott akkor és ott, a Bem szobor előtt, a Parlament terén. Győzött a forradalom. Az a forradalom, melynél őszintébbet, tisztábbat és jószándékúbbat nem ismer a történelem. Ősszel is tavasz illatú szelek fújdogáltak és a véres jelen könnyed szépséggel látszott tisztulni, szikrázó jövővé fordulni. 1956 tanulsága a mának szól. Nem csak az akkori fényes jelennek. Ma is int mindannyiunkat, emlékezzünk és vigyázzunk. Ne engedjünk a hatalomba eszelősöket, lejárt érvényű okosságokon okoskodókat, az életen és a természetesen erőszakot vevőket. Ne engedjünk a hatalomba többé olyanokat, akik az abszolút bizonyosság szédületében lépnek mindannyiunk elé. S

megmondják majd, mi az, amit szabadon akarhatunk. Mindig időben, kétségbevonhatatlanul nyilatkoznak. Mert van remény, ha az emlékezés, a mementó szívből és igazán szól. Ha megértjük és meglátjuk, nem az a dicsőség, ha sohasem bukunk el, hanem az, ha mindig van erőnk felállni. Akkor és ott, az egész nemzet talpra állt. Nem nézte senki, kinek milyen a származása, őse, rokona, családja. Csak azt, akar-e harcolni a szabadságért.

1956 örök emléke a magyar népnek, a nemzetnek, a világnak. Ha valahol is szóba kerül a zsarnokság arcába vágott kesztyű, elsőként ez a dicsőséges nap említtetik meg. Legyen az európai polgár vagy a tengerentúl lakója az emlékező. S az utókor meghajtja zászlaját a hősök előtt, a kisajátíthatatlan forradalom és szabadságharc előtt. Ez már a magyar történelem elidegeníthetetlen része, népünk tudatában másíthatatlanul ott marad.

Csillei Béla

Dicsőség a hős 17 éves Szabó Ilona bajtársnőnek, a kis „Cinka Pannának”, aki az ’56-os forradalomban hazánk szabadságáért feláldozta fiatal életét!

EMBERI JOGOK – KISEBBSÉGI JOGOK

Közép-európai tanácskozás – magyar szemmel

Varsó, 1995 ősze.

A borongós, esős lengyel táj töprengővé varázsolja a szemlélődő utazót. A gazdasági válság mélypontján túljutott ország zsúfolt kirakataival, elegáns éttermeivel, izmosodó vállalkozásaival méltó választ ad a kilábalás esélyében kevésbé bízó kétkedőknek.

Az óváros piactere, a széles sugárutak, az elnöki palota és a Chopin-emlékműt övező park egésznapos kobórlásra csábítaná a vendéget, ha nem szólítaná el a kötelesség. A találkozó, ami miatt a Soros Alapítvány támogatásával a magyar küldöttség is eljött.

ságiak tartóztatták le mindannyiukat, s bizonyos hírek szerint egy koncentrációs táborban vannak. De még a követtség sem találkozhat velük. Mintha nem is léteznének. A háború pedig tovább folyik, emberek, fiatal fiúk halnak meg, semmiért.

„Ne fényképezz!”

– Nem hivatalosan vagyunk itt, mondhatnám illegálisan – kezdi a horvát fiatalember. – Nemrég szereltem le a katonaságtól és nem vennék jónéven, ha megtudnák, hová is jöttem el. Voltam Boszniában, nemcsak láttam, de át is éltem a háborút. Soha nem hittem volna, mire is képes az ember. A művelt, civilizált ember. Láttam égő házat, megölt, megcsonkított embereket, akiknek annyi bűnük volt csupán, hogy más nemzetiség tagjaként születtek. Az általános iskolában azt tanultam, Jugoszlávia a béke országa. A soknemzetiségű haza minden fiának egyenlő jogokat és egyenlő esélyeket biztosít. Mára tanultam meg, mi is az a hazugság. Nálunk is, odaát is. Lőnünk kellett. Nem csak, mert parancsot kaptam, hanem mert ha nem teszem, engem lőnek le. Ők vagy én. Ennyi az egész. Meg a

Az Emberi Jogok Helsinki Alapítványa Nemzetközi Egyeteme földrészünk szinte valamennyi szegletéből elhívta mindazokat, akik eddig is tevőlegesen harcoltak az elesettekért, az elnyomottakért, a börtönbe zárt, politikai okok miatt háttérbe szorított, nemük, bőrszínük, vagy vallási hovatartozásuk miatt üldözött emberekért. A nagy teremben együtt ülnek szerbek, horvátok, csehek, szlovákok, oroszok, ukránok, beloruszok, moldován és román küldöttek, figyelembe se véve, hogy kormányaik esetenként még a találkozó gondolatától is irtóznak. Fényképezni nem lehet, a meghívottak némelyike élete kockáztatásával jött el, hírt és szót adni gondjaikról. Koszovói albán és zágrábi horvát együtt szerbiai magyar társukkal az orosz delegációt győzködik arról, hogy a csecsen háború éppoly értelmetlen, mint a balkáni. Cseh és szlovák fiatalok ülnek egy asztal mellett, mintha nem is bomlott volna fel az öröknek hitt szövetség, moldovai delegátus magyaráz román társának a függetlenség örömről, melyre buzgón helyeselnek baltikumai küldött-társaik. Varsó, 1995 szeptembere és az emberi jogok napjaink rázza viharos állapota.

Olga, Oroszországból

– Mikor a csecsen háború megkezdődött, barátaimmal, munkatársaimmal tudtuk, tennünk kell valamit. Cselekednünk kell, mert az a tény hogy emberek halnak meg, olyanok, akiket orosz katonák ölnek meg, rettenetes volt mindannyiunk számára. És olyan orosz katonák mennek erre az iszonyú vágóhídra, akiknek sejtelmük sincs, miért mindez? Megpróbáltunk tenni valamit, de mindenütt falakba ütköztünk. Szer-

vezetként, képviselőként sem tudunk eljutni azokra a helyekre, ahol segíteni lehetett volna. A titkosrendőrség, a biztonságiak azonnal lecsaptak ránk, és megakadályozták minden ezirányú tevékenységünket. Végül néhány angol barátunk tudott csupán eljutni a frontvonal közelébe. Felméréseik, kutatómunkájuk illetve a csecsen területen végzett adatgyűjtéseik egyértelműen bizonyíthatták volna ezt a barbár cselekedetet. A megbeszélte időre azonban nem tértek vissza. Eltűntek, senki nem tud róluk semmit. Azóta megtudtuk, a front túloldaláról visszajövet bizton-

rádió, a televízió és az újságok gyűlölettől fröcsögő lapjai. Itt, csetnikekről, ott usztasákról. Én pedig – mint Karlo-
Ujczra (Károlyvárosba) behívott egyszerű katona – egyszerre csak egy másik országban, Boszniában vagyok. Zubbonyom karjára felvarrták a boszniai-horvát hadsereg jelzéseit, és Brckó-nál lövöm a szerbeket. Akik szintén nem odavalósiak. Egymásra lövünk, és a helybeliek halnak meg. Ezt nevezik civilizációnak. Légvédelmi tűzérként gyakran kellett lőnom házakat, tankokat, gyalog szaladó embercsoportot. Alkohollal, kábítószerrel könnyebben ment. És nekem végül szerencsém volt. Embert közelről nem öltem, "felszabadított" falvakba nem kellett mennem, és a szerekről is le tudtam szokni. De belül valami megpattant. Valami visszavonhatatlanul.

Bernadett, Jugoszláviából

– Nekem, mint magyar nemzetiségű jugoszláv polgárnak többszörösen is nehéz a helyzetem. Az a féktelen uszítás, ami ma a belgrádi médiákból az emberekre zúdul, gyakorta nem válogat sem eszközben, módszerben, sem pedig áldozatokban. Magyarságomat vállalva gyakorta kerülök nehéz helyzetbe, hiszen az elvakult emberek nehezen állíthatók meg. A soknemzetiségű ország, amelybe beleszülettem, s aminek nemzetközi tekintélye lehetővé tette a világpolgári szemléletet, mára semmivé vált. Az akkori szabad mozgás és az utazások megszűntek. Ma, aki el akar menni, még a határon is fizetnie kell a kilépésért. Pénz azonban nincs, csak a feketézők, a nyereszkek jártak jól. A médiák jóvoltából pedig szinte senki sem tudja, mi történik a világban. Nem tudják, miért és hol folyik a háború, miért a blokád, mit szól mindehhez az emberiség. Nem tudják, hogy lényegében ma a nemzetközi politika arról tárgyal, amit annak idején 1991-ben mindenki elfogadni látszott. Nem tudják, hogy a 300 ezer halott és eltűnt ember szó szerint a semmiért vesztette életét. Erről mindenki mélyen hallgat. Mint ahogyan arról is, mi lesz a vajdasági magyarok sorsa. Fenygetések, üldöztetések, munkahelyi elbocsátások és üzenetek tarkítják az életünket. Amikor emberi jogokról beszélünk, erről sem szabadna elfeledkeznünk. Arról, hogy lassan megszűnik Európa egyik legősibb és legnagyobb lélekszámú kisebbsége, a szlovákiai magyarság. Mindenki a túlél-

léssel törődik, a saját holnapjával, az ország pedig összeomlik. Az 1991-es nagy belgrádi tüntetésen még lett volna esély. Talán akkor a tisztesség és a jó akarat megmutathatta volna erejét. Mára azonban mindez semmivé vált. A jövő egy nagy kérdőjel. Magyaroknak, szerbeknek, horvátoknak, albánoknak és az ott élő cigányoknak egyaránt. Egy nagy kérdőjel.

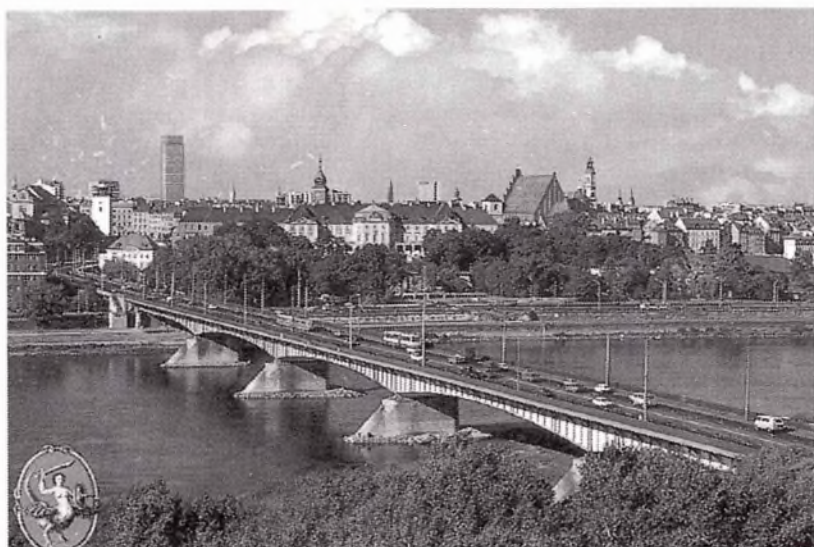
Szergej, Nyizsnij-Novgorodból

– A történelem során először kerültek oroszok ily nagy tömegben a határokon kívülre. Masszív kisebbségeket alkotnak a Kaukázusi Köztársaságoktól Moldován át a Baltikumig. És mindeközben előjöttek a régi reflexek, a kisebbség elleni gyűlölet fellángolásai. Most az eddigi „gőgös” nép, a „szovjetek” kerültek kisebbségbe, s nincs hadsereg, titkos rendőrség, aki lecsapna a támadókra. Az újonnan született köztársaságok pedig évszázados nemzeti öntudathiányt akarnak bepótolni az orosz ellenesség összetartó erejével. Hadsegünk pedig csattanós választ adott arra, miként értelmezi a demokratikus emberi jogokat, mondjuk a dnyeszterentúli köztársaságban, vagy a Csecsenföldön. Nem lehetnek illúzióink. Ez egy nehéz küzdelem lesz. Féltő, hogy mi, akik a megbékélést szorgalmazzuk, kisebbségben maradunk. Akkor pedig elszabadulhatnak az indulatok. Egy magyar ismerősömtől hallottam, miként csempészték újságokat, könyveket az akkori Romániába, a magyar kisebbségnek. Tartok tőle, lassan meg kell tanulnunk ezeket az eljárásokat,

ha a környező államok bekeményítenek, és lezárják a határokat. Bár, ne így történne...

Viták és érvelések, indulatok és megértő türelem. Aki itt van, az a Soros Alapítvány támogatásával jött, s hazája köztisztviselőként álló aktivistája. Ha valaki, akkor ők igazán toleráns, békét kereső, a megértést hirdető emberek. És mégis! Kérdéseik az OCKÖ delegátusa számára meghökkentőek, elgondolkoztatóak, kesernyős ízt hordozóak. A román csodálkozik az oktatási törvényűket ért magyar bírálatokon. A szerb nem érti, miként harcolhatnak magyarok a horvát oldalon, Nagy-Szerbia ellen. A cseh küldött pedig világosan kifejti kérészeit a magyarországi nemzeti és etnikai törvénnyel szemben. Az nem lehet – mondja, a többiek bólogatása mellett –, hogy a cigányoknak törvényadta jogaik legyenek! Ki ellenőrzi őket, és mi az, hogy pénzt kapnak az államtól? Minek az önkormányzat, és ki felügyeli a megélőket? Hüledezve olvasgatják a „100 nap” angol nyelvű változatát, összehasonlítgatják az eredetivel, kíváncsian lapozgatják az LD újságot, majd kérdések áradata az OCKÖ működésével kapcsolatban: Demokratikusan választott elnöke van a magyarországi cigányságnak? A településeken maguk intézhetik saját sorsukat? Jogvédő hálózat működik? Külön oktatási program alapján dolgoznak a pedagógusok? A Miniszterelnök tényleg tárgyal az elnökükkel? Majd az ígéret, hogy hazatérve ők is felemelik szavukat a tapasztalatok átvétele érdekében. Varsó, 1995 ősze, kisebbségi jogok és a többség akarata. Merre tartasz, Európa?

Csillei Béla

EGY KÉPVISELŐ PORTRÉJA

Aki megáll, le is ül. Aki pedig így tesz, lefekszik, elalszik, s számára vége a napnak. Talán ez a kép a legkézzelfoghatóbb jellemzése sok, jobb sorsra érdemes, de maga vagy más hibájából mégsem magasra jutott embernek. Megfogták a körülmények, megállították a napi gondok, s csupán a feltörekvés szándéka maradhatott meg emlékként. Ezért tisztelendő minden olyan akarat, amely tettekkel párosul. A tanulás, a tudás megszerzésének szándéka.

Régi igazság, hogy a kiművelt emberfő képes eligazodni a világ dolgaiban, s ha egy ember talpára akar állni, az iskolánál, az oktatásnál kell elkezdenie.

Farkas László, a Fiatal Romák Országos Szövetsége elnöke, a Roma Parlament ügyvivője ma is tanul. Családos ember létére esténként kikerdezi a leckét gyermekeitől, majd előveszi saját tankönyveit. Tanult fiatal roma vezetőként, és tanul most is, miközben az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjaként megnövekedett feladatainak próbál megfelelni.

– **A család miként bírja elviselni ezt a tempót? Kapott-e már „fegyelmet” a feleségtől, a gyerekektől?**

– Való igaz, szinte alig vagyok otthon, annyi a munkám. Ez pedig gyakorta a tűrőképességük határát súrolja. Ugyanakkor persze megértőek, hiszen tudják, amit csinálok, az több, mint egyszerű munka. Ez inkább hivatás, kötelesség, feladat. Feleségem munkanélküli, otthon van, ellátja a családot. Három gyermekem van, akik keményen tanulnak. Nemcsak azért, mert szigorúan fogom őket, hanem tudják, előbbre jutni csak a tudással lehet. Mindkét lányom és a fiam a kisújszállási Móricz Zsigmond Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola tanulója. A kisebbiknek testvérei segítenek. Ez egy olyan elv, amihez következetesen ragaszkodunk. Tanulniuk kell, mert feleségemmel egyetértésben azt szeretnénk, ha az eszükkel, a megszerzett tudásukkal vinnék valamire. Erre

semmilyen áldozatvállalást nem tartunk soknak.

– **Miért ilyen következetes? A saját életéből vette a példát, vagy szeretné, ha a gyerekek többre vinnének?**

– Tiszaburán lakom, onnan járunk be tanulni, dolgozni. Magam egy nemzetközi cég üzletkötője vagyok, tudom mit jelent a vállalt feladatok teljesítésének elve. Ugyanakkor politikusként tisztában vagyok az adott szó, a beígért cselekedett megtartásának szentségével. A karcagi szakközépiskolában megtanultam a tudás megszerzésének fáradságos útját, s gépészként dolgozván nem akartam letérni erről. A Talajjavító Vállalatnál dolgoztam 15 éven át művezetőként és itt is tapasztaltam, mennyire fontos a naprakész tudás. Az érettségi után, 1975-öt követően különböző kép-

zettségeket szereztem, mint például szervízüzemi technikus, gépjárműoktató, menedzser és végül az elmúlt esztendőben egy kőműves oklevelet is. A páncélostól a vitorlázórepülőig mindent el tudok vezetni, ha kell házat építek, anyagot beszerzek, és mint üzletkötő, akár el is adom. De félretéve a tréfát, mindezeket azért tartom fontosnak, mert valamennyi munkaterületen találkoztam emberekkel, ismerem munkájukat, s adott esetben politikusként, meg tudom érteni gondjaikat. Valloam azt, hogy jó vezető csak az lehet, aki maga is végigjárta a megfelelő utat, s amiről beszél, valós tapasztalatokon nyugszik. Szervezetvezetőként is így cselekedtem mindenkor.

– **Ezért a folytonos tanulás? Miakor jön el az a pillanat, ami már a pihenést jelzi?**

– Talán sohasem. De ez így a jó. Amikor Tiszaburán megszerveztem a tanfolyamot 50 főnek kőműves és

szobafestő szakmában, magam is elvégeztem, s így a saját házamat is én építhettem fel. Miért ne koronázhatam meg egy vizsgával? Ezt követte a sikeres felvételi a pécsi Janus Pannónius Tudományegyetem Művelődésszervező szakára. Ez plusz megterhelést jelent.

Örömmel vállalom, mert a megszerzhető tudás nemcsak érdekes, hanem a munkában közvetlenül is hasznosítható. Akár a mindennapi tevékenységekben, de a politikai munkában is. Az első választásokon bekerültem a képviselőtestületbe, mint kisebbségi szószóló. Akkor alakítottuk meg a helyi „Lungo Drom” szervezetet is, amit a CÉSZ is követett. A Roma Parlament tagjaként hoztuk létre a FIROSZ szervezeteit is, melynek elnöke vagyok. A legutóbbi kongresszuson pedig a Roma Parlament ügyvivőjének is megválasztottak. Tagadhatatlan, hogy nem könnyű megfelelni ennyi fontos feladatnak, funkciónak, de azért egyelőre még sikerül. A többit majd az élet dönti el.

– A felsorolt szervezetek némelyike eléggé markánsan szemben áll másokkal. Nem okoz ez gondot,

hogy ilyenkor ki mellé tegye le a voksát?

– Én mindig is a mérsékelt szárnyhoz tartoztam, ahol is a kompromisszumokat kerestük. Soha nem voltam híve a feszültségek élezésének, a cigányság megosztására irányuló törekvéseknek. Ezek gyakorta személyi torzalkodásokon, egyéni karrieren indulnak el, s az egész roma közösségen csattanak. Nem tudok egyetérteni azokkal, akik személyes sértettségükön képtelenek felelőmelkedni, állandóan visszatérnek régi vagy újkeletű sérelmeikhez, és így próbálnak bomlasztani. Amikor politikai pályára léptem, elvem az volt, hogy bármit is tegyek, az a cigányságot kell, hogy szolgálja. Mára ez úgy alakítódott bennem, hogy akár az ördöggel is szövetséget lehet kötni, ha az a romák felemelkedését, a jobb, szebb élet megteremtését, a társadalmi esélyegyenlőség felé vezető utat segíti elő. Ez a gondolat már régebbi keletű, mások nagy emberek is vallották, de ehhez én is csatlakozom. Ha felvállaltam a romák képviseltét, így kell cselekednem.

– Az OCKÖ létrejötté megfelelő kereteket adott ennek a munká-

nak. Mi az, amit így jobban, hatékonyabban megtehet?

– Amikor a választási kampány megkezdődött, a Roma Parlament önálló egységként nem indult. A képviselői azonban szinte valamennyi választási koalícióban helyet kaptak. Így bármelyik nyer is, a szervezet képviselteti magát. Mint már említettem, a mérsékelt szárnyhoz tartozom, tehát nem volt nehéz elfogadni a „Lungo Drom” Választási Koalíció elképzeléseit, elvárásait. Most, a győzelem után egy olyan sokszervezetű önkormányzat állt fel, amely valóban reprezentálja az ország cigány lakosságát. Az első tapasztalataim azt mutatják, nem lesz nehéz együtt dolgoznunk. Látnok olyan akaratot és erőt, amely gyakorlati lépésekkel tudja bizonyítani elkötelezettségét. Továbbra is tartom a kapcsolatot a Roma Parlamenttel, az ottani barátaimmal, képviselőtársaimmal, és minden jó, hasznosítható elképzelést továbbítok. Ez egy ilyen munka, és én ilyen ember vagyok. Az első számomra a romák érdeke. Ezért lettem képviselő.

Cs. B.

Mi lesz ennek a vége?

Kérdések, amelyekre választ kell kapnunk

1995 februárjában az Országos Kisebbségi Önkormányzatok differenciáltan ugyan, de kaptak némi működési és fentartási támogatást. Sajnos azonban úgy látszik, hogy fent, ahol Európa-tagságot hirdetnek, és még el is várják hogy higgyünk ebben, elfeledkeztek arról, hogy az a 110–114000 Ft közötti összeg, amelyet olyan nagylelkűen idedobtak, nem hogy a működési, fentartási kiadásokat fedezné, de még arra sem elég, hogy a hetedik hónap levelezéseit, telefon díjait, irodai, dologi kiadásait fedezze.

Arról már nem is akarok beszélni, hogy milyen nagyságrendű azoknak a Kisebbségi Önkormányzatoknak a száma, amelyeknek mindent ebből az összegből kell fedeznie, mert a települési önkormányzatok figyelmen kívül hagyták a Kisebbségi Törvényben

kötelezően biztosítandó infrastruktúra átadását.

Mi lesz ennek a vége? – kérdezem a címben. Nem vagyok jó, csupán elgondolkozom azon, hogy szabad-e kicsinyeskedni a Kormánynak azokkal szemben, akik évszázadok óta ki voltak szortírozva társadalom szinte minden fórumából. Meglehet-e őrizni autonómiánkat, lehet-e gyakorolni, ha ezt felül késleltetik?

Azt mondja az Alkotmányunk, hogy az országban élő nemzetiiségek államalkotó tényezők. Vajon meddig azok? Választáskezdettől kormányalakításig. Mert sajnos, eddig így néz ki. Sajnos, ennek ára is van, vagy lehet.

Meg fognak szűnni olyan Kisebbségi Önkormányzatok is, amelyek jól funkcionálnak. Bosszantó az, hogy erre figyelnie

kellene mind a Kormánynak, mind a Parlamentnek.

Cikkemet rablóbandúr mondásával folytatom: Tisztelt Illetékesek! Pénzt vagy életet, mert ha nem kapunk rövid időn belül pénzt, az az élet, amely a Kisebbségi Önkormányzatainknál még működik, lassan megszűnik!

Lakatos Oszkár

Mi lesz velünk?

A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYOK DEMOKRATIKUS ÉBREDÉSE

Le Monde

SAMEDI 2 SEPTEMBRE 1995

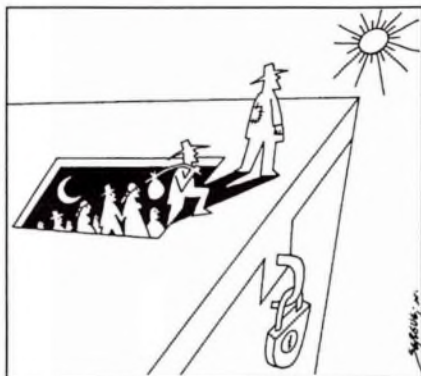
Magyarország minden különösebb felhajtás nélkül egy új szimbolikus lapot írt posztkommunista történelmébe. A nemrég létrehozott Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat valójában ennek a közösségnek az első demokratikus és intézményes szervezési próbálkozása Európában. Ezen kísérlet jelentősége messze meghaladja a szigorúan vett magyar kezeket, mivel a cigányság, illetve a kisebbségekkel való bánásmód érzékeny kérdés volt a szocialista tömb államokban.

Április óta, a körülbelül ötszáz ezer magyar cigánynak – a messzemenően legszámosabb és legszegényebb kisebbségnek a Magyarországon nyilvántartott 13 közül – van egy 53 tagú országos önkormányzata, melyet egy több mint 2000 tagú, helyi képviselőkkel álló gyűlésen közvetett szavazással választottak meg. **Farkas Flórián** 38 éves, volt építőipari dolgozó elnöklétével a „parlament” bár nem bír törvényhozói hatalommal, ezen túl mint „mellőzhetetlen kormányzási partner” lesz elismerve, folyamatosan konzultálnak majd minden, a cigányságot érintő kérdésben – hangsúlyozza **Tabajdi Csaba**, a kisebbségekért felelős államtitkár. Másrészt az új szervezet felel a cigányok művelődési és oktatási ügyeinek intézéséért. Egy képletes hatalmi decentralizáció, azért még messze áll attól, hogy a térségben máshol is etalon legyen.

– Azóta, hogy hétszáz éve Magyarországra érkezünk, először választhattuk meg képviselőinket demokratikus úton – hangsúlyozza büszkén **Rostás-Farkas György** költő, az átnemetileg Szolnokon, Magyarország középpontjában működő önkormányzat képviselőinek egyike. Az önkormányzat létrehozása rögtön éles vitákra adott alkalmat, egyesek „gyanús-nak” találták, hogy a megválasztottak mindegyike a „Lungo Drom” (Hosszú Út) Farkas elnök szervezetének tagja, az első önálló szervezetek kárára, melyek átérték a rendszerváltás napjait (E megálapítás téves, mert a „Lungo Drom” VVálaszási Koalíció lett a választás győztese – A szerk.). Ám a Legfelsőbb Bíróság elutasította a csalási vádakokat és megerősítette a választás érvényességét.

Elismerés

A cigányok számára – akiket a II. Világháború idején tömegesen deportáltak, a háború után kimaradtak a földosztásból, a kommunisták igyekeztek erőszakkal asszimilálni, és akiket ma is rossz szemmel néznek – ez az önkormányzat még messze van attól, hogy mindent gyógyító csodaszer legyen. Mégis jelentős lépés egy földrajzilag szétszórta, az évszázadok során „klánszerű” szervezetekbe darabolódott közösség számára, amely nélkülözötte a társadalmi elszigetelődésének okáról kialakult vélemény megváltoztatásának lehetőségét. Ezentúl „politikai tevékenységünk belügyi, nem pedig országos szervezetek mögötti lesz” – örül **Farkas Flórián**. Különben az új választott képviselők a Dunai parti Parlament kupolája alatt megtartott ünnepség során vették át mandátumaikat az Országgyűlés Elnökétől.

Ez az intézményes elismerés nélkülözhetetlen, mivel a cigányok közéleti jelenlétének hiánya kiáltó, ám ők a magyar lakosság közel 5 %-át teszik ki. Az 1994 tavaszán megtartott választások után a képviselők száma a budapesti Parlamentben felére csökkent. Kettőről egyre. Mégis, a cigány közösség hivatalosítása nem kezdődhetett el az új cigány vezetők megjelenése, illetve az új magyar törvényes keretek nélkül. Az első független cigány szervezet, a Phralipe (Testvériség) 1989 nyarán látott napvilágot, amikor még a reformkommunisták voltak hatalmon. Alapítói, a volt disszidensek kemény magjához közel álló, utólag minden indítvány előrsén jelen voltak, főként a rövid életű Roma Parlament élén, melyet körülbelül 10 cigány szervezet hozott létre 1990-ben. Az OCKÖ áprilisi megválasztása nem lett volna lehetséges a kezdeti évek érése nélkül. Ám az intézményes elismerés mindenekelőtt a kisebbségi törvény következménye, melyet

az előző konzervatív kormány fogadott el 1993-ban.

Igyekezvén egy modellértékű törvényes keretet szolgáltatni, amely referencia-ként szolgáljon a környező országokban élő magyar kisebbségek kezeléséhez, Magyarország széles autonómiát biztosított kisebbségei számára, egyenlően bízta őket saját országos önkormányzataik megválasztására, amit a cigányság meg is tett. Ez ugyanígy megtörtént a 13 elismert kisebbség közül 12 esetében – a románok kivételével, akik továbbra is késlekednek az önszerveződéssel. Más újtás: Magyarország volt az első keleten, amelyik helyi önkormányzatokat létesített a kisebbségek számára, amelyek vétőjoggal rendelkeznek az őket érintő művelődési és oktatási kérdésekben, amelyek 3792 képviselő megválasztását tették lehetővé az 1994 decemberében lezajlott helyhatósági választások során.

Számukból és különösen romló helyzetükből kifolyólag a cigányok mindenképpen külön csoportot képeznek. „A cigány lakosság csupán munkanélkülisége, nyomort és bőrféjűeket kapott” – foglalja össze **Derdák Tibor** szociológus a Cigány tanulmányok című folyóiratban.

A férfiak több mint 70 %-a gyakorlatilag munkanélküli a hivatalos adatok szerint, és a cigányokat minden hátrány sújtja: bűnözési rekord, reménytelen élet- és tanulási körülmények. És a legnagyobb gond az, hogy az OCKÖ nem rendelkezik sem jogokkal, sem a problémák kezelésének lehetőségével. „A cigányok számára elsősorban a foglalkoztatás és a társadalmi problémák a fontosak, nem a művelődési ügyek” – ismeri el **Tabajdi Csaba** államtitkár.

Egy biztos: a demokratikus elismerés még nem elég kizárásuk meggátolására. Mindenképpen végetért egy szakasz. „Az önkormányzat – hangsúlyozza **Tabajdi Csaba** – csökkenteni fogja a cigány vezetőkre gyakorolt nyomást, és növeli majd törvényességüket”.

Y-M Riols

*

Az első Cigány Világfesztivál-t augusztus 31-én, csütörtökön, Budapesten **Göncz Árpád** a Magyar Köztársaság Elnöke nyitotta meg. **Desmond Tutu** dél-afrikai püspök és a dalai láma üdvözölték a fesztivál megrendezését, mely a raszizmus leküzdéséhez járul hozzá.

(AFP)

(Le Monde, 1995. szeptember 2.)

EGY KIÁLLÍTÁS, AMI MÁS

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr Főkapitányság 1995. szeptember 27-én Gyügyi S. Ödön grafikus és Oláh Zoltán festő kiállítására invitáltak. A nem mindennapi kiállítást Fazekas Attila, a JNSz megyei rendőr-főkapitány az alábbi gondolatokkal nyitotta meg.

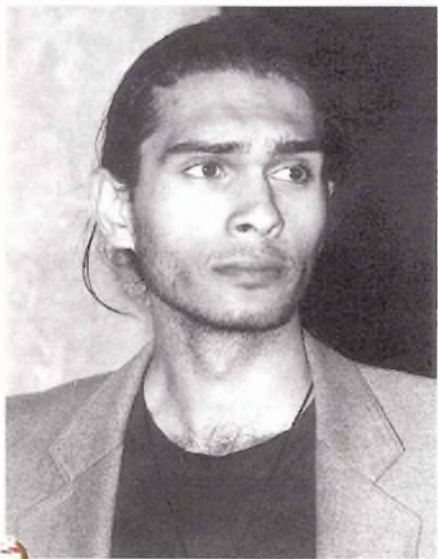
– Mivel rendhagyó kiállításról van szó, szeretnék arról szólni, hogy miért itt, ebben a környezetben, a Szolnok Megyei Rendőr Főkapitányságon kerül erre sor. Azt hiszem, hogy minden szervezet életében, mégha az olyan kicsiny szervezet is, mint a Szolnok Megyei Rendőr Főkapitányság, vannak történelmi pillanatok. Lehet, hogy ezt most jelen pillanatban nem mindannyian tetszenek így gondolni, de én úgy érzem, ez a pillanat történelmi. A kiállítás megnyitó, a mai vezetői értekezletnek a része, nyitánya. Annak a vezetői értekezletnek a része, és én ezért tartom történelminek ezt a pillanatot szervezetünk életében, mert először kerül arra sor, hogy a cigányság választott képviselői és a megyei rendőrfőkapitányság vezetői leülnek és közösen megpróbálják megbeszélni azokat a feladatokat, amelyek előttünk állnak. Egy idézetet szeretnék gondolatom alátámasztására hozni a Magyar Köztársaság alkotmányából. „A Magyar Köztársaságban élő nemzeti és etnikai kisebbségek részesei a nép hatalmának, államalkotó tényezők. A Magyar Köztársaság védelembe részesíti a nemzeti

és etnikai kisebbségeket, biztosítja kollektív részvételüket a közéletben, saját kultúrájuk ápolását, anyanyelvük használatát, az anyanyelvi oktatást, a saját nyelven való névhasználat jogát. A nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.” Az idézetet be is fejezném, hiszen mindannyiunk előtt ismert, hogy az Alkotmány felhatalmazásával élve 1995-ben épp itt Szolnokon választotta meg a cigányság Országos Kisebbségi Önkormányzatát. Úgy gondolom, hogy miután választott és legitim képviselői vannak a cigányságnak és az Alkotmányból származtathatóan, a rendőrségnek és ezen belül a Szolnok Megyei Rendőr Főkapitányságnak is kötelességei vannak, ezért mindenképp le kell ülnünk. Közös dolgunk rendkívül sok van. A főkapitányságnak eleve érdeke, hogy az őt körülvevő társadalmi közeggel, illetve minden társadalmi szervezettel kommunikáljon, közös gondjait feltárva, megoldani képes alternatívákat tudjon hozni. Ez tulajdonképpen a magyarázata annak, hogy a mai vezetői értekezletet miért e kiállítással nyitottam meg. Egyéni élettapasztalatomból és rendőrként végzett munkámból származó tapasztalatomból azt mondhatom velem, hogy sommás értékölételek élnek a rendőrség tagjaiban a

cigányságot illetően. Sommás értékölételek élnek a cigányság, a cigányidentitású emberekben a rendőrséget illetően. Ma nekünk nem azt kell keresnünk, hogy mi az, ami elválaszt minket, hanem azt, ami összeköt. Úgy gondolom, hogy a képzőművészet, illetve a művészet lehet egy olyan indítatás, amelynek a tisztelete, szeretete talán teremthet egy olyan érzelmi alapot, amely ezt elősegíti.

– pé –

A KARCAGI HIT GYÜLEKEZET MINDENNAPJAI

Karcagon, az elmúlt esztendő nyarán, az Immánuel Horem-féle pantomimszínház bemutatkozásával kezdődött el az a jól szervezett evangelizációs szolgálat, amely mára a nagykun főváros szellemi életének egyik legmarkánsabb motívumává nőtte ki magát. A keresztényi, emberbaráti szeretet elhivatott reprezentálásainak tevékenysége következményeként, a negyedszázezer lakosú településen működő történelmi, tradicionális egyházak működése mellett gondolkodás- és életforma-meghatározó szerepe mára vitathatatlanra vált, ami viszonylag széles és szélsőséges társadalmi háttérből indult embereket – főleg fiatalokat –, tudhat tagjai sorában.

Erről, és a roma fiatalok „elszánt” istenkereséséről beszélgetünk **Németh Györggyel**, a gyülekezet pásztorával.

– Földünkön a legutóbbi időkben elképesztően példanélküli ébredési hullám söpört, és söpör végig. Így van ez Magyarországon, sőt Karcagon is. Szerinted, a – már a Bibliában egyértelműen megprofétált – „késői eső” áztatja a földet?

– Az utolsó, nagy aratás előtt áll az emberiség, ezt előzi meg a Bibliában is megprofétált „késői eső”, amely nyomán a Szentlélek világméretű kiadására készíti fel az egyházat Jézus Krisztus biztos visszajövetelére. Ebben a helyreállítási időszakban, amelyet a Szentlélek Magyarországon is végez, egy másik prófécia beteljesedését is láthatjuk (Ámos 9: 11-12), melyben Is-

ten a Dávid-i istentiszteletet és az ahhoz kapcsolódó hangos, zenés dícséreteket állítja helyre.

Bizonyság (Kiss Ottóné, 23 éves):
– Hatodik hónapos terhes voltam, amikor hepatitisben (fertőző májgyulladásban) megbetegedtem. Kezelőorvosaim igen borúlátóan nyilatkoztak a megszületendő gyermek életlehetőségeit illetően, amikor a laboratóriumi leleteimet kezeik között forgatva, gyermekem várható egészségkárosodásáról érdeklődtem.

Ennek ellenére is hittem, bíztam Istenben, és az ő nevét hívtam segítségül. Gyülekezetünk pásztorával imádkoztunk a gyermekért. Az ima közben átéltem azt a szavakkal szinte leírhatatlan tisztulási folyamatot, amelynek következményeként egy-két nap múlva a városi kórház fertőzőosztályáról, csodálatos módon, csupa negatív leletet kézbesítettek számomra. Dicsőség az Úrnak!

– A HIT gyülekezet karcagi csoportja az elmúlt esztendő nyarán alakult, s ma már több, mint száz olyan tagot számlál, akik megtérésükkel elfogadták Jézus Krisztust uruknak, személyes megváltójuknak. A gyülekezet tagjainak mintegy 50 %-a roma nemzetiségű, és ha a számszerűségi adatokat tekintjük, azt látjuk, hogy a cigány emberekben talán intenzívebben él az istenkeresés igénye. Így van ez valóban?

– A cigány nemzetiségűeknél általánosan megfigyelhető a transzcendens

Németh György

világ felé való nyitottság, mint például a jövőmondás, varázslás, mágia, Mária-kultusz. Ezek zsákutcái után, a megtérés gyümölcsei az Isten ígéinek hallgatása és tanulmányozása, illetve az azoknak való engedelmesség során érnek meg, és csak ezután alakul ki a gyülekezet tagjaiban az Istenről alkotott helyes bibliai kép.

A bibliai kijelentésekből megállapítható, hogy Isten nem személyválogató, mivel minden nemzet kedves előtte, aki őt féli és igazságot cselekszik, ezért a cigányság közül is emel fel embereket, hogy az ő bölcsességét nyilvánvá tégye. „.... A világ bolondjait választotta ki magának az Isten, hogy megszégyenítse a bölceket, és a világ erőtleneit választotta ki magának az Isten, hogy megszégyenítse az erőseket és a világ nemtelenjeit, és megsértetteit választotta ki magának az Isten és a semmiket, hogy a valamiket megszégyenítse, hogy ne dicsekedjék ő előtte egy test sem.” (1. Kor. 1: 27-29.)

Bizonyság (Kályi Mihály 18 éves):
– Én testvérnőim hívásait meghallgatva látogattam el először a gyülekezetbe. Nem igazán mély, de határozottan római katolikus eszmeiséget tudhattam magam mögött. Valójában, ma már csak a szinte személytelen, hűvös liturgiákra emlékezem. Itt, a gyülekezetben végre megismerhettem a valóságos, élő, emberközpontú Isten soha el nem

múltó kinyilatkoztatásait, és természetes szinten is megtapasztalhattam, hogy az Úr mellettem áll. Nagyon-nagyon beteg voltam. Éveken át a kórház és az orvosok – nem mindig fájdalommentes – kezelése volt az osztályrészem. Fejembe platinát transzplantáltak, látásom teljesen megromlott. Közös imáink után a szinte mindennapos orvosi vizitek szükségtelemmé váltak. Megtérésem óta, mindössze kétszer élveztem az egészségügyiek „vendégszeretét”. Mindkétszer fogazatom ellenőriztetése volt az ok.

– Ma már egyértelműen nyilvánvaló, hogy a Szentírásban foglaltak, mint a legfőbb írott, szellemi tekintély közvetítője iránt a cigányság körében egyre nagyobb igény mutatkozik. Szerinted mi az, mi lehet az az általánosan is megfogalmazható üzenet, amelyet az Úr így nyilatkoztatott ki: „egyetlen lélek értékesebb, mint az egész univerzum”?

– Jézus Krisztus már földi szolgálata legelején kijelentette, „...nem csak kenyérről él az ember, hanem Isten minden ígétével”. Csak az Isten szájából származó ígék képesek a kegyelem közvetítésére. A HIT forrásának és az ember létezése céljának, az Istennel való élő személyes kapcsolatnak egyetlen alkalmas közvetítője a Biblia. A közelmúltban végzett felmérések szerint Magyarországon a lakosság 87 %-a hisz Istenben, annak létezésében és mindezek közül a megkérdezettek 17 %-ának volt Bibliái képe Istenről. A demokratikus társadalmak alapvető jellemzője, hogy azokban mindent szabad, amit a törvény nem tilt. Eképpen

az evangélium hirdetése még nagyobb nyilvánosságra tehetne szert, ha hazánkban a vallásszabadság valóban vallásszabadság lenne. A gyülekezet eddigi élete is bizonyítja, hogy Jézus ma is él, és ma is és a jövőben is le akarja, és le is fogja rombolni azokat a falakat, amelyeket faji és vallási alapon a diszkrimináció emelt a cigányság köré, itt a Kárpát-medencében is.

„Keressétek az Urat, amíg megtalálható, hívjátok őt segítségül, amíg közel van”. Ésaías próféta szavai ezek, amelyek a jelenen túl tekintve egyként szólnak a jövő generációihoz is.

Megjegyzés (Tassi Melinda, húszéves):

– Nem értem az embereket akkor, amikor az egyetlen, de mindenkinek felajánlott, és mindenki által elérhető kegyelmet visszautasítja. Hiszen az Úr semmi lehetetlent nem kíván az ő népétől. Szabályai, törvényei emberléptékűek. Az Isten tudja, hogy mi, teremt-

ményei, mire vagyunk képesek. Ezért emberre szabottak a szabályai, ezért csodálatosan egyszerűek, és ezért is fantasztikusan igazak.

Végezetül a karcagi HIT gyülekezetet bemutató dolgozat végén az újságíró szükségesnek látja, hogy egy, a 168 óra című hetilapban felröppentett kérdésre választ találjon. Az említett lap zsnurnalisztája oknyomozó riportjában eképpen bizonytalankodik: „Vajon minek örülnek az emberek a HIT gyülekezetben, a fiatalok kócos egyházában?”

A választ a tizenhét éves Horváth Jolán evangelizálja felé:

– Ez az a hely, ahol feltételek nélkül szeretnek, és ez az a hely, ahol az egyetlen élő Istenben, az élők Istenében testvérek lehetünk az Úr Jézus Krisztus megújított, soha fel nem bontható szövetsége szerint.

Rab Imre

ROMÁK A SÁRRÉTEN

Példaértékű kiállítás megnyitóján vettünk részt 1995. szeptember 21-én Szeghalmon, a Sárreai Múzeum kiállítótermében. A kiállítás Romák a Sárreai címet viselte, melynek anyagát **Erdős Kamill** és **Dr. Bencsik János** gyűjtötte.

A megnyitón a múzeum telve volt cigány és nem cigány emberekkel, ami egyrészt a kiállítás fontosságát, másrészt az érdeklődés nagyságát tükrözte. Nagy figyelemmel hallgatták a Sárreai Gyöngye cigány folklóregyüttes színpontas műsorát, majd **Fakó Rác Elemér** olvasott fel a Sáros a kocsim kereké című, most készülő kötetéből. A kiállítást Dr. Bencsik János nyitotta meg, aki beszélt a kiállítás fontosságáról, a sárreai romák történelméről. Végül a múltat idézve, igazi cigány jóslás várta az arra kíváncsiakat.

Mindez a Sárreai Romák Érdekvédelmi Szervezete jóvoltából jött létre. Képviselői, **Demeter Ferencné**, aki a folklóregyüttes vezetője is, valamint **Kovács Gyula** és **Gyöngyösi István** elmondták:

– Az Egyesület 1994-ben alakult. A Sárreaihoz tartozó harmincnégy települést foglalja magába. A kulturális tevékenység mellett, szociális segítséget is próbálunk nyújtani, mivel sok cigány-család él siralmas körülmények között. Kulturális hagyományokkal, azok ápolásával is foglalkozunk. Ezt szolgálja

az idén megalakult Sárreai Gyöngye együttes is, ami egyébként az Amalipe Kulturális Egyesülethez tartozik. Onnan kapunk anyagi támogatást is.

– Hogyan jött létre a kiállítás?

– Eredetileg már tavaly szeretnénk volna megrendezni – kezdi Kovács Gyula –, de anyagi okok miatt nem jöhetett létre. Ehelyett ugyanis tavaly 54 szegény cigány családot vittünk el, egynapos kirándulásra a debreceni virágkiállításra. Az idén végül sikerült megrendezni. A Sárreai Múzeumban közölték velünk, hogy Békéscsabán a Munkácsy Múzeumban porosodik az anyag. Mi vagyunk a jogutódjai, ezért kötelességünknek éreztük bemutatni. Sajnos, most is csak a töredékét sikerült bemutatni, ugyancsak pénzhány miatt. Gyöngyösi István, a helyi Kisebbségi Önkormányzat vezetője állítása szerint, ma már nincsenek cigánytelepek Sárreai, viszont vannak nehéz sorsú cigány emberek. Hozzátette azonban azt is, hogy a polgármesteri hivatal sokat segít a romáknak. Így volt ez most, az iskolakezdésnél is.

A szeghalmi romák mind a nem cigányokkal, mind a polgármesteri hivatallal jó kapcsolatban vannak. Ha tehát valóban így áll a helyzet, mindenképpen példaértékű, követésre méltó mind az egyesület, mind a cigány emberek és az önkormányzat munkája, kapcsolata.

Lilla

ÁGI MESÉL

Csüngtünk ajkán, s figyeltük hol elhomályosuló, hol felvillanyozó tekintetét, s szívtuk magunkba szavait, mint tikkadó homok a tavaszi esőcseppeket. Ági mesélt. Olyan varázslatos légkört teremtően, mint gyerekkoromban az én Julcsa néném, aki köré leültünk esténként a Csisznyikó hol egyik, hol másik apró házának meszelt padkájára, s a csillagfényes éjjelen tátott szájjal hallgattuk történeteit.

Diósi Ági a tudós cigány asszony, a Fővárosi Gyermekek- és Ifjúságvédő Intézet család gondozója bár sejtette, hogy a jelenlétük miatt éppen az általa vezetett szekciót választották, mégis azt kérdezte, kinek milyen érdekeltisége izdók ahhoz, hogy őt választotta. Bizonyára azért, mert ismerik, mert akik a Zrínyi Ilona Gimnázium kollégiuma I. emeletének 2-es tantermében körülülték, becsülik, olvasták munkáját, tudományos értekezéseit. S ha valaki e házában érti-érzi és tudatosan csinálja is, hogyan kell bánni a cigány állami gondozott gyerekekkel, fiatalokkal, akkor Ági ezek sorában az első.

Diósi Ágnes maga egy intézmény. Olyan kútforrása e témának, amely kiapadhatatlan és kimeríthetetlen. Figyelve, hallgattam és csodáltam is, hogyan nyíltak meg első szavaira a kollé-

gák, tárultak ki a szívek, amikor közel kerülve hozzájuk, lelküket érintve úgy szóltak hozzá, s mondták el gondjukat, problémáikat, mint az anyjuknak. Egy kedves fiatal kollegina Győrből arról a gondról beszélt, hogy sok cigány családban sok a gyerek, kevés támogatást kapnak, és mégis gombamódra szaporodnak. Mit lehet itt tenni? Hol a határ? Kinek a kötelessége az egészségügyi felvilágosítás körükben, amely még mindig csak szóban van, valóságban alig. „Új nevelőotthonból jöttem. Tapasztalatokat szeretnék gyűjteni az óvodások, általános iskolások neveléséhez. A gyerekek többsége cigány. Hogyan kezdjem? A jövedőbeli, gyámügyesnek készülő fiatal hölgy így szólt: „Érdekel a cigányság. Gyámügyes leszek. Tudom, sok gond vár rám. Foglalkoztat, hogyan történik a cigány nevelőszülők kiválasztása.”

Egy aggodó gyermekvédő hosszú fejtegetésbe kezd, vázolja a veszélyforrásokat, a leselkedő bajokat, majd summázva mondja: „Ha nem történik ébredés, intézkedés, robbanáshoz vezethet a cigányságnál.” Szóba kerül, majd vita kerekedik belőle, hogy cigányok azért vállalják a nevelőszülőséget, mert ebből tartják el magukat. Valaki megjegyzi: „És a nem cigány szülőknél ez nem tapasztalható?” Gondolkodó csend telepszik közénk.

És Diósi Ági nyugodtan, higgadtan válaszol. Tanácsot ad finoman, de nem kioktat, megbeszél, konzultál velünk, bevon a gond megoldásába. Egy sajátos látásmódba hatott, eredményre vezetett, és saját életútját vázolja fel, a keresztutakat, a csomópontokat, azokat a megpróbáltatásokat, amiket megélt. Együtt a cigány fiatalokkal, családokkal, hogy a végső ez legyen: sikerült. Hosszú és valóban tövises út vezetett a tudományosan megfogalmazott kérdésekig. Vallott Diósi Ágnes. Véletlenül, majd később annál nagyobb tudatossággal kezdett el foglalkozni a cigányokkal a 70-es években. Másfél esztendeig volt nevelőotthonban, ahol tanult, tapasztalatokat szerzett. Bár

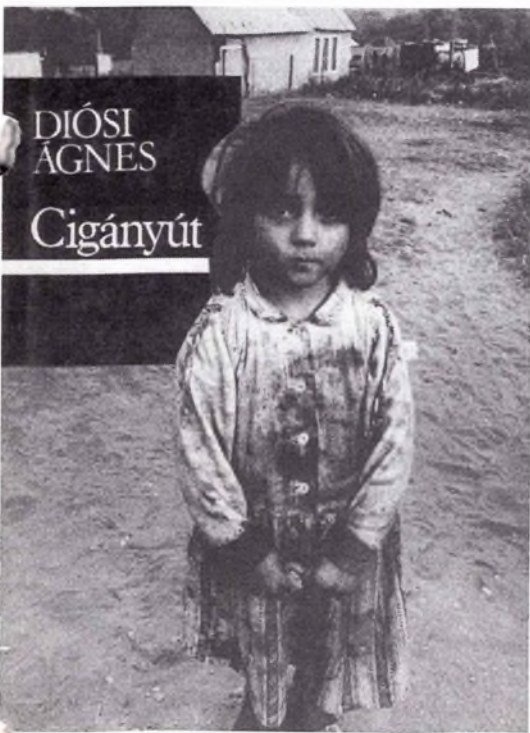
szociológus, ám elsősorban mégis család gondozónak vallja magát.

Hol is kezdjem? – nézett ránk várakozó tekintettel, folytatva a problémáit. Kudarcok sorozata, a lenézés, a kimondott vagy ki nem mondott megkülönböztetés legyűrése sokszorozta erejét, amikor elhatározta: pályázik, s ha nyer, a pénzt cigány nevelőszülők kiképzésére fordítja. Bizonyítani akart? Igen. Mert mindig csak azt hallotta, hogy ezek erre nem képesek, ezek nem akarnak, de nem is tudnak. S a végeredmény, a konklúzió mindig azonos volt: a dolgok majd maguktól megoldódnak. Nos, Ági ezt nem akarta. És ki is mondta jó hangosan: „Szegénység miatt nem veszünk el gyereket a családtól.” És elmesélte a cigány nevelőszülők részére indított tanfolyamon elért sikereit, szólt a kudarcokról, s arról, miképpen sikerült egy olyan egymás iránt felelősséget érző kollektívát gyúrni belőlük, akik egy nagy családdá formálódtak. Összejárnak ma is, Ági ott-hona nyitott, keresik tanácsért. Sürgette a cigány nevelőszülők képzésének a megoldását. „Ez lehet az egyik kitörési pont a cigány állami gondozott fiatalok neveléséhez. Ki kell válogatni, kik a legalkalmasabbak a nevelőszülőségre a cigányság köréből. Fontos a konzolidált életforma, a lakás, a megfelelő igények, ám nem mellékes a cigány identitás sem.”

„Vizsga volt-e az osztályomban? Igen, amúgy cigányosan, családiasan megoldva. Körülültek, s mesélve magyarázták el a tételeket a válaszokat, s magam is csodálkoztam, amikor az idegen szavakat is megértették, és a szociológiai fogalmakat is helyesen használták. Kosarakban hozták az ennivalót. Együtt tettük ünnepélyessé ezt a napot. Ez egy éhezésben felnőtt generáció bizonyítása volt.” Summázatként, a szekció tagjain végig hordozva tekintetét mondta a következőket: „Ne feledjétek, hogy az állami gondozásban felnőttek reprodukálják sorsukat. És higgyétek el azt, hogy fogalmatok nincs, nem lehet arról, micsoda falakba ütközik az a cigány gyermek, aki tanulni akar.”

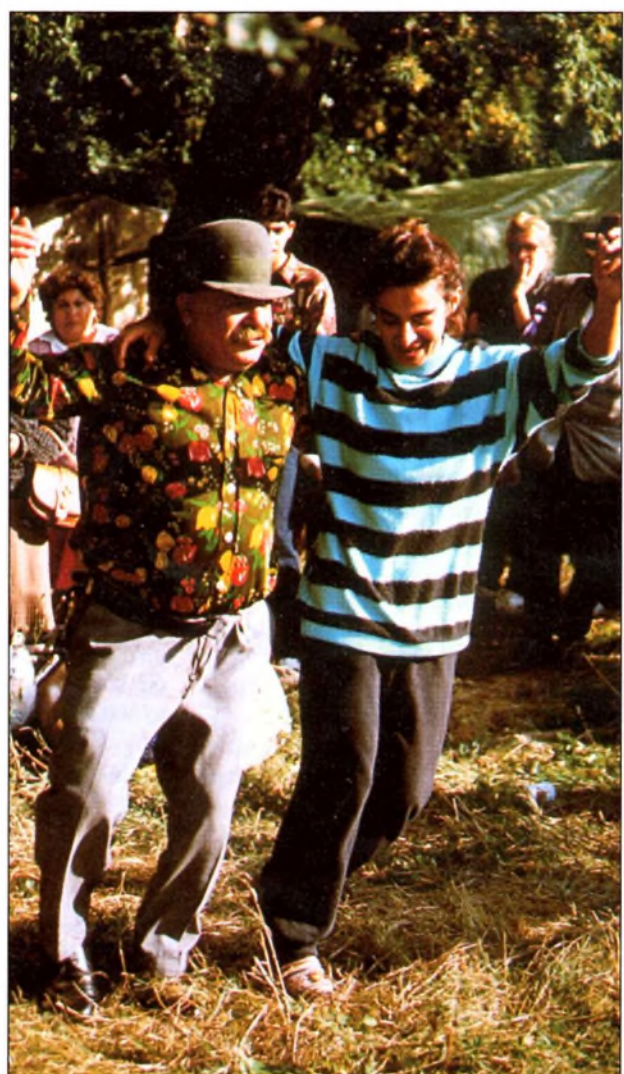
Június 14-e verőfényes délutánján a II. Országos és Nezetközi Gyermekevédelmi Konferencia első napján átölelve, megcsókolva búcsúztam el e tanácskozás egyik legszínesebb egyéniségétől, „testvéremtől”, Diósi Ágnes szociológus család gondozótól, aki a többiek felé fordulva mosolyogva mondta: „Látjátok, így szeretnek engem a cigányok.”

Farkas Kálmán

Csatkai búcsú

R O M Á K

A CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE — 5. RÉSZ

Rákóczytól Mária Teréziáig

A Rákóczi-szabadságharcban sok cigány vett részt. Még cigány ezred is volt. A fegyverforgatás mellett fegyvert kovácsoltak, zenéltek. Ebből a korból maradt kuruc-cigány népdal:

*Na dav me tut chumidipo,
Sostar des man shukaripo.
Romes kamel amari chaj,
Kuruc san tu, na san kohany.*

*(Nem csókollak meg téged,
Miért adsz nekem sok szépséget.
Cigányt szeret a mi lányunk,
Kuruc vagy te, nem cigány fiú.)*

A szabadságharc leverése után, a XVIII. század második felében ismét előtérbe lép a vándorló cigányok letelepedésének és asszimilálásának kérdése. Mária Terézia 1761-ben kötelezi a magyar földesurakat, hogy adjanak a cigánynak házhelyet és földet, megtiltja a cigány szó és egyéb cigányokat jelölő szavak használatát, helyette az „újmagyar, újlakos, újparaszt” megjelölést, illetve ennek német és latin változatait kell használni. Megtiltja a cigányok lóval való kereskedését és lakóhelyük elhagyását. Az 1767-es, 1773-as és az 1779-es rendeletek tovább szigorítják a cigányok életét. A cigányok nem léphetnek egymással házasságra, paraszti öltözképet kell viselniük, nyilvánosan nem mulatozhatnak, a zenéléssel fel kell hagyniuk, a cigány gyermekeket magyar családoknál kell elhelyezni.

II. József tovább folytatja anyja politikáját

A cigányok szemmel tartása érdekében elrendeli az összeírásukat. Az 1783-as népszámláláskor a letelepedett „újmagyarokat”, a lányokat és a férjhezett nőket nem vették fel a cigányok közé. Így Magyarországon Erdély és Horvátország nélkül 30241 fő cigányt számláltak meg. A monarchia ezzel megnövelte az adóalanyok számát, a cigányokat asszimilációra kényszerítette, az alsóbb népréteget pedig a jobbágyságba olvasztotta.

Ha a cigány jobbágyság szökéshez folyamodtak, borzalmas büntetéseket

kellett elszenvedniük. „... és csak késő este csípettek meg... Asszonyom kívánta, hogy addig verjük a cigány talpát, míg vére folyt. Megtettük: akkor hamus lúgba főresztettük lábait. Káromkodott, és ezért ajkát levágattam és azt megsütöttük, és véle megetettük... 50-50 botot adtunk, s megétettünk velük két taliga lóganét...” – az ember állati kegyetlenségéről szól 1760. július 12-én Szacsvey László, háromszéki földesúr naplója.

A Habsburgok humánusabban jártak el, mint nyugat-európai szomszédaik. Azonban a cigányságot a lehetetlenre kényszerítették. A helyi túlzások, visszaélések kialakították és táplálták a cigányellenes gondolkodást, míg a cigányságból ellenállást váltottak ki.

II. Ferenc József mint felvilágosult uralkodó mégis sokat tett a cigánysággal szemben. Magyar és cigány nyelvű felhívással szólít fel a letelepedésre. (Megtanult cigányul is.) Külön iskolát nyitott, hol a fiúkat papok, a lányokat apácák tanítják. Eredményei néhány év után kudarcba fulladtak. Ennek közvetlen oka a parasztok és a cselédek zúgolódása volt, féltékenyen nézték a különleges juttatásokat. Ebben az időszakban jelenik meg **Nagy-Idai Sztojka Ferenc** cigány szótára a főherceg költségén, valamint a főherceg 1200 szavas gyűjteménye.

Az etnikai tudatosodás más jegyei is mutatkoznak. Társadalmi szervezetbe tömörülnek a cigány zenészek. Egy újabb tervezet is készült: a cigány bekegyelvező egyetemes terve.

E korra a következő tapasztalatokat vonhatjuk le. Kezdetét veszi a foglalkozási stratégia, a zenészek számának növekedése. (A zenészek átlagéletkora több, mint 10 évvel alacsonyabb a kovácsokénál.) Ahol lehetőség adódott, ott a városokban telepednek le a cigány zenészek. Őket szívesebben fogadták, mint a céhekbe tömörült mesterek megélhetését veszélyeztető cigány kovácsokat.

Helyzetkép a XIX. század vége felé

A XIX. század végén a cigányokat, a tradicionális foglalkozásaikkal összefüggően, a periférián, a társadalmi hierar-

chia alján találjuk. A letelepült cigányok is a községek szélén, szegényes házakban, többségük putrikban él, sok esetben pedig sátorban laknak. E csoport még tovább folytatja a vándor életmódot.

Korösszetétel szerint fiatalodó tendenciát mutatnak. Kevesen érik meg a felnőtt és öregkort. Nagy az elhalálozás a gyermek és a 30–59 éves korosztályban. Az életkörülményeik nyomorúságosak, és ezek nagy mértékben megrövidítik az egyének életét. Magas a születések száma, korán házasodnak. Törvényes házasságot a vándorcigányoknál alig találunk.

Művelődés, szellemi fejlődés

Elengedhetetlen feltétel a letelepített élet, az iskolai oktatás rendszeressége, gyakorlati megvalósulása érdekében 1868-ban óriási előrelépés a népiskolai törvény megszületése, amely tartalmazza a tankötelezettséget is. **Eötvös József** vallásügyi és közoktatási miniszter 1870-ben külön körlevéllel fordul az ország tanfelügyelőihez a cigány gyermekek beiskoláztatásával kapcsolatban. A korabeli hiányos anyagok alapján, a tanköteles cigány gyermekek közel 70%-a nem járt iskolába (1893-as adat).

Az analfabétizmust az iskoláztatással összehasonlítva még rosszabb képet mutat. Az analfabéták aránya: 93,7 %, az országos átlag körülbelül 45,5 %.

Az írni-olvasni tudó cigány lakosság 5,4 %-ot, míg az összlakosság 50,6 %-ot tesz ki.

Főként a fa- és fémmunkákat végző cigányoktól a nyersanyagok felkutatása, összegyűjtése, áruik értékesítése és a piackutatás állandó mozgást igényelt. (Ebből is látható, hogy a vándorlás nem veleszületett sajátosságuk, hanem a megélhetésük forrása volt. Fontos tényező még, hogy többségük nem rendelkezett földdel, sem egyéb tőkével.) Ennek ellenére a XIX. századra kialakult foglalkozásrendjük a századforduló táján kezd felborulni. Az iparosodás előrehaladtával a kisipari áruk piaci lehetőségei leszűkültek, s kezdik elveszíteni a munkájukat. A munkanélkülivé váltak köre egyre bővült, s mind többen kényszerültek az életbenmaradásukat csalásokkal, kisebb lopásokkal, házalásokkal megoldani. Ezért ezzel egyenes arányban szaporodtak el az ellenérzések a cigányokkal szemben. A cigány kérdés – mint bűnözési és társadalmi veszélyességi kérdés – kezd felmerülni. A cigányság feléneke nincs biztos megélhetése.

A cigány csoportok között is egyre nőtt az elhatárolódás. A társadalmi hierarchia magas fokára jutottak el a muzsikusság, valamint a fuvarosok és rézművesek is. Híres prímásaink zenekaraikkal különböző országok királyi, hercegi udvarok zenei életét virágoztatják. (Erről olvashatunk Csemer Géza – aki mentette azt, ami még menthető – Habiszti című almanachjában. A kiemelkedő roma személyiségekről közel 700 képet, leírást, 400 ételreceptet és kb. 230 híres zenész életét és fényképét mutatja be.)

A XIX. század utolsó negyede aropológiai kutatások első fénykorának is tekinthető. A néprajzi kutatásokba egész Európa bekapcsolódik. Angliában, a nyolcvanas évek folyamán, megalakul a Cigány Tudós Társaság nevű tudományos szervezet.

A XX. század első felében

Az 1902-es ankétot leszámítva sokáig csend honolt a cigány kérdés körül. Az 1907-es dánosi gyilkosság újra felperzselt a kedélyeket. (A tárgyalásokról csak annyi bizonyítható tény maradt fenn, hogy a kihallgatott cigánycsapat beismerte, hogy lopásból és csalásból él.)

1907 decemberében és 1910 augusztusában a kormány cigányügyi kor-

mánybiztost nevez ki a cigánysággal kapcsolatos problémák orvoslására.

Hathatósan Sándor János belügyminiszter (1913-ban kinevezve) rendezte a cigányügyet. Adminisztratív módszerei bizonyára a háború szülte kényszerhelyzetből fakadtak: a kóborlások megakadályozása, letelepítési lehetőségek, katonai szolgálat. A kóbor cigányokat, a toloncszabályzat alapján, katonai, hadi szolgálatra kell állítani. A katonailag alkalmatlanokat pedig őrizetbe kell venni, míg letelepítésükről nem döntenek. A napi gyakorlatban, a feladat végrehajtására, minden csendőrsnek megvolt a maga körzete. A koldulókat dologházba kényszerítették, a 7 éven aluli kóbor cigány gyermekek pedig gyermekmenhelyekre kerültek.

A húszas évek

A húszas évek társadalmi szemlélete egyre jobban nehezedő bélyeggé vált a cigányság számára. „A cigányok egyenesen rosszak.” Így a cigányság – a vándor életet élő cigánysággal együtt – az I. világháborút követő években minden addiginál nehezebb helyzetbe került. Ez az elfogultság a II. világháború felé haladva csak egyre nőtt.

Az előítéletek ellenére is a cigányság folyamatosan beépült a társadalomba. Egyre többen hagytak fel a vándorló életmódjukkal. Ennek a folyamatnak a felerősödését a Horthy-korszakban tapasztalhatjuk. A letelepedés azonban nem jelentett tisztességes polgári életvitelt, hanem a faluszéli telepek kialakulására korlátozódott.

1931-ben korlátozzák a részükre kiadható vándoripari engedélyek számát, a munkahelyi lehetőségeiket. Csak a lakóhelyükön és csak a községi előjáróság engedélyével vállalhatnak munkát.

A harmincas évektől a cigány kérdés már nem mint „bűnözési, járványügyi” kérdés, hanem mint rassz (faji) probléma kerül előtérbe. A cigányt nemcsak alacsonyabb rendűnek tartották, hanem még emberszámba sem vették.

Dankó Pista szobra Szegeden

A rendeleteket az 1938-as BM. határozat tetőzte. Minden cigányt gyanús egyénnek kell tekinteni, s nyíltan üldözni lehet: „Kiirtani!”

Már folyt a II. világháború, s ez időben már több ezer cigány férfi, nő és gyermek került Hitlerék gázkamráiba. (Himmler: 1942. december 16.) A hitleri fajelmélet magyarországi végrehajtója Eichmann volt, aki a cigányok deportálására 1944 júniusában adott ki parancsot. A felmérések és a dokumentumok alapján mintegy fél millió cigány esett áldozatul a barbár népiirtásnak.

Budapesti és a főváros környéki cigányokból azonnal 2–3 transzportot indítottak Auschwitzba. Nagyobb koncentrációk Székesfehérvár környékén volt, ahol a várostól nem messze kiirtották őket. A Dunántúlról (Torony, Szombathely, Bükk, Pocsaj térsége) és a Budapestről összegyűjtött cigányokat először a komáromi várba, majd innen Dachauba és Dachau melléktáborába, valamint Rabensbrückbe szállították. Nagyon sokan, a megérkezésük után, rögtön a gázkamrákba kerültek.

A fasizmus tetőzött. Hitler kibontakoztatta az emberben rejlő, az állatnál is állatiasabb, aljas, kegyetlen ösztönöket.

(Folytatjuk.)

ISTENES ANDRÁS

AVAGY A HOSSZÚ TŰRÉS BALLADÁJA

Mottó:

**„Magatokért bosszút
ne álljatok...”**

2. RÉSZ

A faluvaros legszélső házai úgy laposodtak bele a mélyzölden lihegő temető ölébe, mint maga a megtervezett harmónia. A temetőn túl, csak a végtelen pusztaság vibrált a hatalmas nyári hőségben, és legtávolabb, az emberi tekintet legvégső határán, mint fehér lókoponya, egy magányos tanyaház anyagul odavetett alakja izzott a forróságban.

Döce jól ismerte ezt a környéket. Itt nőtt fel, itt serdült emberré. Bár sorsa igen korán a szomszéd településre kényszerítette, mégis, szinte minden csenevész fára, életéért makacsul a fölbekapaszkodó, szívós cserjeszobrakra emlékezett. Ezért azután nem is tulajdonított különösebb jelentőséget ennek a Hortobágy-melléki kistelepülésnek. Fejében az elkövetkezendő órák várható eseményeit dajkálgatta.

Korán reggel hozták a cigányok a hírt: „Nagybeteg a Dömper. Folyik a nyála, mint a veszett kutyának. Lebénult a gutaütéstől. Tán még az okádtatóvá cukrozott forró rum használna. Ha abból bevenne egy kannafedővel, talán nem lenne néki kampec...” – okoskodtak a romák.

Döce abban a pillanatban megérezte, hogy eljött az ő ideje. Mert nem engedheti át apját addig a halálnak, amíg a harmincöt esztendő előttről visszamaradt számlát el nem boronálják egymás között.

Ezért igen sürgőssé vált az útja. Gízt, habókos, varáزشszavakat bontogató feleségét mellbelökte, és nekivágott a közel tíz kilométeres gyalogútnak. Sietett, amennyire azt nyomorékká tett lába megengedte.

Fáradt volt, melege volt, zihált. A veríték fényes, sós csermelyekként patakzott orcáján, míg embertelenül hasogató bal lába szinte a megtévelyedésig

szította benne a pusztító indulatot. Ért-
hetetlen szavakat mormolt maga elé, és
két kezével olyanformán hadonászott,
mint aki valamely távolabb lévő jóis-
merősének integet.

– Jövök már! Jövök, Dömper! –
dünnyögte. – Az egyisten irgalma sem
ment meg. Ma meghalsz.

A „Kopraló” olyanforma kiskocsmá volt, aminek fajtájából minden településen virágzik egy-kettő. A meleg és a torkát fojtogató indulat egyként korbácsolta a férfit, amikor a legyektől hemzsező helyiség bádogpultjához bicegett.

– Valami jóféle pálinkát, meg sört – rendelkezett Döce, majd a távolsági szilvórium után akkorát ivott a csorbaszélű söröskorsóból, mint egy uradalmi polyvásökör. Lehült testtel és csendesülő lélekkel törölgette bajszáról az áporodott sörhabot, majd miután ismét megtöltötte poharát, a hűsítő kertyok közepette olyan erősnek és elszántnak érezte magát, mint ahogy csak az igaz úton járók szokták tévedhetetlenül lelkesülésükben.

A Kopplától néhány száz méternyire szerénykedtek a cigánytelep változatos stílusban épült házai, amelyek között most olyan csendesség honolt, mint a nyári viharok előtt a hodályban. A romák vagy dolgoztak, vagy csavarogtak valahol, vagy pedig árnyékba húzódva várták a hőség elmúltát, hogy majd az estébe hajló délutánon elindulhassanak céltalannak látszó útjaik valamelyikén.

Döce senkivel sem találkozott, amíg szülei mára már tágas, ám még vako-
latlan házához elért. Ezt jelnek, csele-
kedete helyességét igazoló isteni éles-
látásnak vélte, és ettől egész testében
biztatóan eluralkodó nyugalom áradt
szét.

– Na, megjöttem – vetette oda erősen megöregedett anyjának, aki egy gyalogszéken ülve az ölében tartott fél dinnye mélyéről alumíniumkanállal karpargatta a sápadt nedvdús gyümölcs héját.

– Hallom, nagybeteg a Dömper. Hát előjöttem...

Az öregasszony úgy nézett régen
nem látott fiára, mint aki csodát lát,
majd hangos, az emberi lélek legmé-
lyéről feltörő zokogás torzította el
amúgy is múmiaszerű arcát.

– Gyermekem – zihálta –, minden-
órás az apád. Halni fog. Nem beszél,
csak bámulja a plafont. Már a legyeket
sem hajtja el magáról. Mi lesz velem?
Mi lesz velem?...

Ijabb Istenes András olyan gyámoltalanul bámult a bánatában fuldoki szülőanyjára, mint a világgal csak most ismerkedő kölyökkutya. Tudta, érezte, keménynek kell lennie, különben élete végéig cipelnie kell a haragot, a bosszúállás folyton súlyosodó malomkövét. Gorombán reccsent az anyjára:

– Mit mesóg itt? Egyszer mindenki-
nek meg kell döglöni. Még Dömpörnek
is – fűzte még hozzá. – Inkább eredjen,
és hozzon pálinkát. De hirtelen, mert
nagyon ihatnám vagyok.

– Ne igyál, fiam! – kérlete az öregasszony. – Főleg ne pálinkát! Nagymegleg van ahhoz.

– Na ne okoskodjon itt, inkább induljon, de rögvest, mert odacsapok! – izgáálgkodott a férfi.

Az asszony fáradt, öreges mozdul-
tokkal feltápaszkodott a székről, és la-
sú, tipegő járással elindult a fia paran-
csának engedelmeskedni. Az ajtóból
még visszaneézett, miközben keskeny,
madárcsontú testét úgy rázta a hangta-
lan zokogás, a keserűség, a megalázta-
tás, mint a vízparton tenyésző tippa-
szálak törzsét az esti szél. Megfordult,
és még hosszúnak tetsző másodperce-
kig hallatszott papucsba bújtatott lábá-
nak beletörődő csoszogása.

– Dologra! – mordult fel Döce, miután meggyőződött róla, hogy anyja elbotorkált. Arcát megkeményítette, derakát feszesre húzta, és amennyire nyomorék lábai engedték, határozott léptekkel benyitott a szobába, ahol Dömper életének legutolsó nagy eseményére várakozott.

Odabenn hűvös félhomály uralkodott, és a majdnem üres helyiség legtávolabbi sarkában húzódó ágyról az öregember ziháló, kapkodó lélegzése hallatszott. A szobában egy asztal, két, ki tudja honnan került thonet szék árvalkodott, egy kopottas szublót társaságában, míg az almazöldre festett falon egy madonnát ábrázoló kifakult olajnyomat igénytelenkedett. Egyszerűség, tisztaság, valamint émelyítő orvosság-szag uralta a helyiséget. Az ablak nap-szította sötétítő függönyén itt-ott apró lyukak éktelenkedtek, amin a kint tomboló nap fénye szemingerlő aranysugarakat nyilazott a nagybeteg takarókba bugyolált testére.

Döce szélesre tervezett léptekkel lépett a haldokló ágyához, miközben erejét fitoktatva a sarokba hajította az egyik útjába kerülő széket. Úr volt. Élet és halál ura, de ugyanakkor származás is, mint egy pusztításra készülő

hitevesztett, már csak a túlfutott indulataitól reszkető démon.

– Kisfiam... – rebege a halálbazuhanás pillanatára váró öregember. – El kellennem...

– Kuss! – szakította félbe gorombán Döce. – Az szentigaz, hogy el kell menned, vén gazember, de az is biztos, hogy én csapom el a pofád elől a levegőt – furta bele gyűlölködve tekintetét az apja tompán fluoreszkáló szemébe. – Emlékezhetsz rá, öreg gané, esküt tettem ellened. Ha most nem öllek meg, nem vagyok többé ember! Egy szar vagyok.

– Fiam – próbálta erőtlén kezét felemelni a haldokló. Először a szája mozgott követelőzve az elveszett szavak után, majd erőfeszítései suttogása erősödtek: – Én... én még most sem félek tőled. Most már főleg nem. Apád vagyok és te a fiam. Tudom, nagy bűnt követtem el ellened. Egy életre nyomorékká taszítottalak. De meg kell nekem

bocsátanod ... az indulatok, fiam. A béklyózatlan cigány vérem az oka. Te is ilyen vagy. A fiam vagy, és én így, sántán is mindig büszke voltam rád. Ha most megölnél, soha sem tudnál többé megnyugodni. Máskülönben... máskülönben meg eleget pöröltél, eleget haragudtál...

Dömpert láthatóan iszonyúan elfárasztotta életének talán utolsó szónoklata, az önmaga és fia fölött mondott véd- és vádbeszéd. Fejét kissé oldalra fordította a halványkék vánkoston, és orcája olajbarna bőrén, mint valami fényes, nagyon távoli égítést, tűzpiros lázrózsa lobbant.

Döce mint egy rakás szerencsétlenség topogott az apja ágya mellett, és olyan semmivé vált, mint télidőn a kémenyek fekete-sárga füstje, egyszerű volt, hová-lelt januári kora esteiken. Csak nézte, csak bámulta az öreget, aki még itt, a halálos ágyán is erősebb nála, és akinek szeretetétől harmincöt esztendeje gyűlölködésben elmenekült.

– Az eskü... tudod, apám, az eskü... – bizonytalankodott a férfi, miközben pattanásig feszített idegei lassan meglazultak. Már dajkáló szemekkel nézte az apját, és valami különös, soha nem érzett szánakozás valami megokolhatatlan gyámolító szeretet melegítette a kifakult pulóver alatt. Lassan, finoman, mint ahogy csak valami nagyon törékeny dologhoz ér az ember, ujjaiával végig simította Dömper göcsörtös, akácgyökérhez hasonlatos kezét, amin a vastag kék erek, mint az életet szállító lagúnák, már nem fagyhattak be a lassan mediterráná barátságosuló egy-másra találásban.

– Az apám vagy... és ember. És én is ember vagyok, ... a Döce...

Szavaiban már nem volt él. Beleenyugvás volt a megváltoztathatatlanba, így formálódott sorsának megváltoztathatatlan tényébe.

Óvatos mozdulatokkal helyet tapogatott magának apja ágya szélén, és türelmes imádságossá szelődött hangon az elmúlt esztendő vidám, olykor vergődéses, de mindig emberléptékű történéseiről mesélt.

Nem vette észre, hogy anyja – mint ha az augusztusi délután gyenge, vidor fuvalma segítette volna be a szobába – nesztelenül belépett, és már hosszú percek óta figyelte őket. Egyik kezében pálinkás üveget szorongatott, míg másikat, törött madárszárnyhoz hasonlatos kezét szája elé emelve úgy sírt, hogy szinte már kacagott...

Vége

Közösségek születnek

A látszat

A mindennapi életben mintha éppen az ellenkezője történne: közösségek bomlanak fel, és az atomizálás, az elszigetelődés megannyi jelenségével találkozunk. S az sem igazán véletlenszerű, hogy néha úgy tűnik, mintha korábban ugyanígy megtörtént volna. Mert hiába beszéltek a közösségek fontosságáról, hiába próbálták létezésüket erőltetni, jószerével csak látszat-közösségek alakultak ki. A felszín mögött más volt a valóság, mint amilyennek bemutatták. Am ez megintcsak nem véletlen. Mert a valódi közösségek három követelményen alapulnak, így a részvétele, az érdekeltségen és a függetlenségen. Éppen a részvétel követelménye indokolja azt is, miért részei a politikai szabadságjogok (például: a szólásszabadság, a tiltakozás szabadsága) a demokrácia eszméjének. Ha minden polgárnak olyan szerepet kell kapnia a politikában, amely valódi esélyt ad arra, hogy döntése számítsa, akkor éppúgy meg kell engedni, hogy hallathassa hangját, mint azt, hogy szavazzon. De a szavazás önmagában csupán eszköz, s el kell jutni ahhoz, hogy ez a lépés a folyamatos számonkérés és ellenőrzés folyamatával párosuljon.

A valóság

A négyévenkénti szavazás – bármi eredményel járjon is, – olyan jog, amelynek valódi tartalmát az adja meg, hogy az állampolgárok mennyire érzékelik szándékaik valóraváltását. Sokszor viszont az vehető észre, hogy az egyének elsősorban csak szavazópolgárként fontosak. A választás befejeztével újra „névtelenekké” válnak, s ha választott képviselők épp az ellenkezőjét csinálják annak, amit ígértek, semmit sem tudnak tenni. Ez is a demokráciához tartozik. Az a pár-

huzamos követelmény pedig, hogy minden polgárnak érdekeltnek kell lennie a valódi demokrácia sikerében, a közös cselekvés lényegének megértését tükrözi. Egy közösség tagjának lenni kölcsönösséget tételez fel: egy személy csak akkor tagja egy sikert és kudarcot megosztó közösségi egységnek, ha a többiek is tagként kezelik. Ez annak elfogadását jelenti, hogy a kollektív cselekvés hatása az ő életére és érdekeire épp olyan fontos a cselekvés teljes sikere szempontjából, mint bármely más tag életére és érdekeire tett hatása. Ha erről elfeledkezünk, vagy ha valaki úgy gondolja, csak a választásban érdekelt, mindig előállhat az a helyzet, hogy a választott tisztségviselők még látszólag sem törődnek választóik érdekeivel. Vagyis, saját érdekeltségük helyettesíti a többségi érdekeltséget.

A hatalom eszközei

Hasonló állapot alakul ki akkor is, ha a függetlenség elve hiányzik. Egy demokratikus kormány sem írhatja elő, hogy polgárai mit gondoljanak politikai, erkölcsi vagy etikai kérdésekről. Ellenkezőleg: olyan körülményeket kell teremtenie, amelyek minden polgárt arra ösztönöznek, hogy elgondolkodva más véleményeken, végső soron mégis egyéni meggyőződésére támaszkodva alakítsa ki álláspontját ezekről a dolgokról. Csakhogy éppen azt vehetjük észre, hogy a hatalom rejtett vagy közvetett eszközöket alkalmaz annak érdekében, hogy befolyásolja polgárainak meggyőződését. Az egyéni meggyőződés kollektív előírására irányuló törekvés azonban a közösségi demokráciát veszélyezteti. Mert ha a kollektív törekvés válogat és megkülönböztet, akkor azoknak a polgároknak az integrációját (beépülését) késlelteti, akik másfajta közösségi és erkölcsi normákat vallanak, illetve a többségtől eltérő normák szerint élnek.

Az olyan döntések, amelyek megfosztanak valamely kisebbséget attól, hogy egyenlőként vegyen részt a közösségek sokszínű világában, vagy megtagadják valamilyen kisebbségtől a közösség anyagi sikeréből való egyenlő részesedés jogát, vagy sértik valamely csoport morális függetlenségét, nem igazolhatók demokratikus döntéseként. Akármekkora többségnek kedveznek is.

A közösség eszközei

Már az eddigiekből is következik, hogy a cigányság esetében nem, vagy alig érvényesülnek a részvételek, az érdekeltség és a függetlenség elemzett következményei. És korántsem önhibájukból eredően, hanem sokkal inkább az az a körülménnyel összefüggésben, hogy a politikai cselekvés közösségi mintái még nem alakultak ki. Peremre szorítottaságuk, szociális, kulturális és gazdasági helyzetük miatt sem. Csak ha megerősödik az önkormányzatiság eszméje és gyakorlata, akkor várhatjuk, hogy a korábban elszigetelt érdekérvényesítési törekvések politikailag egy irányba mutatnak. Közösségi önmeghatározáson alapuló, a többségi társadalom érdekeit is figyelembe vevő politikai magatartáson. Ennek hiánya teszi ugyanis lehetővé a tudatos vagy kevésbé tudatos hatalmi manipulációt. Szélsőséges esetben pedig annak a szemléletnek a terjedését, hogy bizonyos társadalmi csoportoknak nincsenek olyan jogaik vagy képességeik, mint másoknak, vagy hogy az egyik vagy másik közösség alárendeltje, és az is kell, hogy legyen a másinak. Ám ez hosszú távon csakis diktatúrához vezet. Ezért is van szükség a közösségek megtartó erejére.

Dr. Kerékgyártó T. István

TÜDŐBETEGSÉGEK

Tuberkulózis (TBC)

Lesoványodott, lázrózsás arcú leányt hoztak a mentők a kórház belgyógyászati osztályára. Megmértük a testhőmérsékletét, ami 39 °C volt. Az ápolónő kérdésére elmondta – amit édesanyjától tud –, hogy 6 éves korában sokáig kezelték tüdőgyengeség miatt. A kezelés után egy év múlva ellenőrizték a kerületi tüdőgondozóban, azóta viszont nem volt semmi baja.

Négy héttel ezelőtt erősen meghűlt, köhögött, de a lázat nem mérte meg, de öt napig igen betegnek érezte magát. Nem akart feküdni, nem vállalta a táp-pénzrevételt, mert szüksége volt a pénzre. Meghűlésnek vélt állapota már két hete megszűnt, de köhögése nem múlt el. Az utóbbi héten nagyon fáradékony volt, estére már alig állt a lábán. Előző nap este ismét belázasodott, és két alkalommal – köhögéskor – véreset köpött. Jelenleg a gyengeségen kívül tulajdonképpen semmi panasza sincs.

A vizsgálat után az orvos elkülönítő szobába helyezte a beteget, másnap a rutinvizsgálatokon kívül a köpetvizsgálatot tartották a legfontosabbnak. Kiderült, hogy köpetében KOCH baktériumot találtak, amire a röntgenvizsgálati lelet adott magyarázatot: a jobb tüdőcsúcsban diónyi beszűrődés látszott, kis cseresznyéni üreggel.

A beteg megrémült, hiába magyarázta az ápolónő, hogy a tuberkulózis ma már többnyire igazán jól gyógyítható, s

biztos, hogy a megfelelő szakkezelés eredményeképpen ő is meg fog gyógyulni.

Másnap áthelyezték a tüdőszanatóriumba, ahol a szakszerű ellátás hatására meggyógyult.

A betegség tünetei: köhögés, véres köpet, láz, levertség, fáradékonyosság. A szakvizsgálat során elváltozás látható a tüdőben.

A fertőzés történhet légúti- vagy tápcsatornán és a bőrön át.

Gyógykezelése: szanatóriumi kezeléssel (fekvés, rendszeres mozgás, vitaminok és nagyon tápláló étel fogyasztása, jó levegő), isomicid (INH) és PAS tablettával.

A gyulladás nyomtalanul is történhet, de a baktérium szóródása következtében meszesedés alakulhat ki, vagy megbetegedhet valamely szerv is. Legsúlyosabb esetben a tüdőlebeny műtéti eltávolítása is szükséges lehet.

A betegség elkerülhető védekezés-sel, és nagyon fontos a rendszeres szűrővizsgálat.

Tüdőtályog

A 34 éves, sápadt arcú, erősen köhögő asszonyt a férje kísérte be a kórház belgyógyászatára. A beteg ellátása közben elmondta az ápolónőnek, hogy felesége tulajdonképpen három hete beteg. Két héttel ezelőtt néhány napig 38,2 °C volt a láza, és a kihívott orvos tüdőgyulladást állapított meg. Mivel a legkisebb gyermekük éppen lázas beteg volt, az asszony nem tudot pihenni,

még az előírt röntgenvizsgálaton sem vett részt, sőt a felírt Vegacillin tablettát is elfelejtette néha bevenni. Kisfiuk közben meggyógyult már, felesége azonban azóta is gyenge, sokat köhög: két napja ismét belázasodott, s a körzeti orvos felszólítására végre hajlandó volt a kórházi kezelést elfogadni.

Ágybafektetés után az ápolónő 38,5 °C lázat mért, s rögtön feltűnt neki, hogy a rohamszerűen, erősen köhögő beteg köpöcsészéjébe zöldessárga, nehezen felszakadó köpetet ürített. Az orvos elvégezte a rutinvizsgálatokat.

Három nap múlva érkezett meg az eredmény: tüdőtályog a diagnózis. Nagymennyiségű gyógyszeres kezelésre volt szükség, és persze sok pihenésre. Sajnos, még három hét múlva sem mutatkozott tényleges javulás. A beteg még mindig gyakran lázas volt, átkeült a mellkas-sebészeti osztályra, ahol meg kellett operálni. Hat hét múlva egészségesen távozott.

A kontrollvizsgálatra érkező beteget már az orvos és a nővér is alig ismerte meg, mivel egészséges külsejű, derűs arcú nő jött be, megerősödött, meghízott.

Kérem, mindenki vegye komolyan a légúti megbetegedéseket, mert nagyon sok szövödmény alakulhat ki belőle.

A mellhártya megbetegedése

A 38 éves beteg feltűnően sápadt, beesett arcú ember. Nehezen lélegzi, csillogó a szeme, a bőre meleg tapintású, ez lázat sejtet. A lázmérő higany-szála öt perc múlva már 40 °C-ra kúszik fel.

Az orvos kérdésére a nagyon lázas beteg elmondja, hogy édesanyja 28 éves korában, tüdőtuberkulózisban halt meg, az egyik testvérét pedig szintén TBC miatt hosszasan gyógykezelték.

A vizsgálat a jobb tüdő felső lebenyében tuberculositikus beszűrődést mutatott ki. Gyógyintézetben egy éven keresztül kezelték a beteget, és további öt éven keresztül rendszeres orvosi ellenőrzést rendeltek el.

Hogyha a családban előfordult TBC-s megbetegedés, egy-egy megfázás kapcsán jobban oda kell figyelni egészségi állapotunkra!

Mészáros Év

Elektronmikroszkópos felvétel az oszló tuberkulózis baktériumról

VÁLASZTÁSOK ELŐTT

A kisebbségi törvény, az 1993. évi LXXVII. (77.) törvény 1993. október 20-i hatályba lépésével megteremtődött a kisebbségi önkormányzatok megalakításának lehetősége. Új kihívás ez, amellyel szembe kell nézni ma is. A kihívással immár két alkalommal is, szembenéztek a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, így 1994. december 11-én és 1995. április 9-én. Most itt a harmadik is. 1995. november 19-én kisebbségi önkormányzati választások lesznek ott, ahol eddig nem alakultak kisebbségi önkormányzatok. De ott is lehet új választásokat tartani – amennyiben eleget tettek az 1995. szeptember 20-i határidős kezdeményezésnek –, ahol egyszer volt, de valamilyen oknál fogva megszűnt.

Mire jó a kisebbségi önkormányzat? Mire jó maga a kisebbségi törvény? Egyáltalán kell-e nekünk újabb önkormányzatokat létrehozunk, s azok az önkormányzatok, amelyek létrejöttek, vajon betöltötték-e küldetésüket? Aból a helyzetből kell kiindulnunk, ami van: ezek pedig a kisebbségi önkormányzatok. Cigány kisebbségi önkormányzat 412 településen van, tehát 412 településen oldódhat meg a cigány népesség érdekképviselete. A kisebbségi törvény feladatául szabja a kisebbségi

önkormányzatoknak saját népcsoportjuk érdekképviseletét, érdekvédelmét. A kisebbségi törvény azonban csak egy lehetőség arra, hogy a nemzeti kisebbségek elinduljanak azon az úton, melynek szervezői, végrehajtói lehetnek. Az önirányítás megvalósulásának folyamata ez. Az önkormányzatoknak képesnek kell lenniük arra, hogy megfogalmazzák és érvényre juttassák érdekeiket. Ahhoz, hogy e társadalmi csoport képes legyen megfogalmazni és érvényre juttatni érdekeit, négy feltétel van: a szervezhetőség, az értelmiség megléte, a közös sorsodat, a kommunikációs eszközök birtoklása, a médiákban való részvétel.

Sajnos, a cigányság e négy feltétellel még nem rendelkezik. Van azonban egy kisebbségi törvény, léteznek a kisebbségi önkormányzatok. A kisebbségi önkormányzatok azok a szervezetek, amelyek betölthetik azt az úrt, ami jelentősen pótolja a kisebbségi törvény tartalmi hibáit.

Kérdés: milyen lehetőségeink vannak egyáltalán, hogy érdekeinket érvényre juttassuk?

Ezeket két csoportra lehet osztani: Az első csoport: vannak az úgynevezett passzív jogok (pozitív jogok): a kezdeményezési jog, a tájékoztatás-

kérés joga és a javaslattevési jog. A második csoportot alkotják az úgynevezett aktív jogok (mint negatív jogok: a döntés előkészítésében való részvétel joga, a döntéshozatalban való részvétel joga, a döntés végrehajtásában és ellenőrzésében való részvétel joga).

Ezen jogok közül csak az úgynevezett passzív jogokkal rendelkezünk, az aktív jogokkal – sajnos – nem. A kisebbségi törvény egyik legnagyobb tartalmi hibája ez. Ez az az úr, amit folyamatosan ki kell töltenünk. De hogyan? Törvényi korrekciókkal. És kivel? A nemzeti és etnikai kisebbségek önkormányzataival, a nemzeti és etnikai kisebbségek szervezeteivel, a többségi társadalmi csoportok segítségével. Miért? Mert mindezek meglétekor lehetséges a gyakorlatban is megvalósítani a valós cigány politika érdekérvényesítését. Ekkor tudunk csak minőségi közéleti tevékenységet kifejtetni, kialakítani, tömegeket mozgósítani, eleget tenni választóink akaratának. Ekkor tudjuk csak érdekeinket megfogalmazni a döntéshozóknak, és kikényszeríteni azok tudomásulvételét, ha van valamilyen kényszerítő eszközünk, melyet sikeresen alkalmazunk a kormányzati és a parlamenti munkánkban. Az érdekérvényesítő képesség alapfeltétele a szervezhetőség. A cigányság ma nincs ebben az helyzetben, annak ellenére, hogy önkormányzataink vannak. Ezért az erősebb érdekérvényesítő tömegek vagy csoportok akaratát szolgálva, a jelenlegi hatalom is lemond a cigányságról, veszni hagyja, mert így nem kell tartania tőle.

Kire számíthatunk? Elsősorban csak magunkra. Ám keresnünk kell a szövetségeseiket. Ezért szükségünk van még több kisebbségi önkormányzatra azért, hogy szervezhetőségünk révén érdekérvényesítő képességünk megjelenhessen a társadalmi szféra minden területén. Feladatunk annak a lehetőségnek a megteremtése, hogy holnap megteremtsük intézményrendszerünket, amely segít a cigányságon. Amellyel végre segíthetünk önmagunkon.

Dr. Pálfi Miklós

Négyszemközt önmagammal

A következő fogalmazás egy őszi napon íródott, miközben szerzője sűrűn hullatta könnyeit.

Újabban sokat veszekszünk itthon. Szinte napirenden vannak az ingerült szóváltások. Nem is tudom, mi van velem. De mit csináljon az ember, amikor érzi, hogy megsértik az önérzetét, és úgy bánnak vele, mintha még mindig kisgyerek volna?!

Néha úgy érzem, csak teher vagyok a háznál. A szüleim a másokra irányuló mérgüket is rajtam töltik ki. Gondolom arra várnak, hogy én oldjam fel ezt a sértődött hangulatot. De hát ez olyan nehéz. A gyerekektől folyton bűnbánó és árva tekintetet várnak a felnőttek. A lelkem mélyén azonban érzem, hogy nekem kellene engednem, de ilyenkor valami ágál bennem és arra ösztönöz, hogy feleseljek, kibúvókat találjak minden

alól. Az ember olyan jól meg tudja magát érteni.

Engem idehaza üldöznek, és minden lépésembe belekötnek. Nehéz kamaszoknak lenni!

Itthon azt szeretnék, ha már 9 órakor aludnék, de hát én ilyenkor kezdek el élni! A leckét gyorsan megírom, ezután olvasok. Csak késő este nyom el az álmom, és reggel, hát persze reggel 10 óra, az is olyan korán van még, és ha véletlenül 10 perccel is tovább alszom, akkor kezdődik a csetepaté. Na meg az osztályzatok! Itthon mindig a négyest meg az ötöst emlegetik. Ebben sem egyezik a véleményünk. Én elégedett volnék még a hármassal is. Nyakig vagyok ebben a híres kamaszkorban. Miért kell mindig mindenbe bele ütni az orruk? Itt vagyok 16 éves vén fejjel, és még nem szórakoztam egy jót. Holott

más 16 éves lányok már minden héten diszkóba járnak.

Hányszor kezdtem már új életet!? Csendben, nem szóltam én senkinek sem. Csak azt veszik észre, hogy egyre kevesebb a vita közöttünk. 1-2 napig! De ez éveket jelent számomra, annyira jó, ha csendben vannak, és nem ordítanak velem. Ezt soha nem fogom megérteni. Bárcsak öregebb lehetnék vagy tíz évvel! Nem kellene rettegnem, hogy mit csinállok rosszul, azaz csak magamtól retteghetnék, mert más nem szólna az életembe.

Ma megint elhatároztam, hogy új életet kezdek, megpróbáltam „mindenleiben kanál” lenni, de megint balul sült el. A vége ismét csak mosoly-szünet lett a szülők és közötttem.

Hát ez lenne az a híres kamaszkor? Utálok kamasz lenni, ideje lenne már végre kinőni belőle!

R. Zs.

ISKOLAI ÉLMÉNYEK

Szeptembertől újra kopnak az iskolapadok. Mindennapra készülni kell – hát nem borzasztó?!

Ülünk az órán, és úgy teszünk, mintha mindent tudnánk. Persze a látszat néha csal, és ez a néha elég sűrűn előfordul. Nézzünk, de közben máson jár az eszünk, például: „Mit csinállok, ha hazamegyek?” „De jó lenne még aludni!” „Sétálni a városban, mert az utcán is sok mindent meg lehet ám tanulni!” Mi, diákok olyan jól megértjük egymást, ha a suliról van szó. Ha elábrándozol az órán, a tanár úr egyből észhez térít: „Mondd csak, fiam, mit is tanultunk tegnap fizikából?”

Te állsz és nagyokat nyelsz. Körsúgás van körülötted, de semmit nem értesz. Pedig segítenek rajtad társaid, csak fogalmad sincs róla, hogy mit kell mondani. Remek ez a nap! Kapsz egy egyest, jól kezdődik az év,

de már mindegy! A következő már lehet, hogy görbül.

Bár sajnos, ez nem mindig van így, mert ha hazamész, már nem biztos, hogy ráérsz. Tanulnál te, ha lehetne, de segíteni kell a szülőknek. Este meg már kinek van kedve foglalkozni ezzel? Az osztályzatokból már van bőven, de épp hogy csak görbülnek.

A félévi jegyednek te örülsz egyedül, mert lehetne rosszabb is, csak a szülők, ők semmit sem értenek, nekik jó a négyes és az ötös, a többi szerintük nem jegy. Az otthoni fejmosás már megvolt, jöhet a következő félév. Elhatároztad, hogy örökké tanulsz, de ebbe könnyen megfájdul a fejed, ez így nem lesz jó! Várod a hétvégét, mert akkor szabad vagy, és eljön a vasárnap: de borzasztó, holnap iskola! Matek, törté, magyar, fizika „doga” – egy jó puska igazán nem ártana, annak mindig jó hasznát veszed.

Hétfő van. Ülész a padban, bámulod a mennyezetet, lábad alatt a puska, de nem mered használni, mert félsz, hogy rajta kapnak. Na végre elment a tanár, gyorsan vedd elő a puskát írd. Kész a „doga”, minden kérdés hát bátlan, ám ez a tanárnak is feltűnik. Örülsz, de a tanár kérdően néz rád: a múlt órán egyes, most meg jeles – hát ezt ugyan hogy csinálta ez a gyerek? Megkérdezi tőled, de te állítod, hogy készültél, s mivel a tábla üres, ezért néhány képletet megkérdezel. Te mindenekelőtt „alaposan” letörölöd a táblát, és pont csengetnek. Na ezt megúsztam! – gondolod, s fellélegzel. Szerencséd volt, megkapod az ötöst. A tanár kimegy a teremből, s a többi gyerekkel kezdődik a pletyka. Ez a nap jól végződött, a bukástól már nem kell tartanod. Hazamész és dicsekszel: évvégén meglesz a kettes!

Rác Zsuzsan

*Kedves
Gyerekek!*

Szerkesztőség

Szóláncolás

hír	víz
torna	rugó
pálya	hölgy
tyúk	pár
mű	beszerző
jég	parkett

A kipontozott helyre olyan szavaknak kell kerülni, amelyekkel értelmes, összetett szavakat lehet alkotni. A beírt szó az első összetett szó második tagja lesz, a második összetett szóban első tagként szerepel.
pl: varró-gép-író

Megfejtendő: a kipontozott helyre illő hat szó.

***Jó fejtörést!
Megfejtéseiteket vár-
juk a szerkesztőségbe!***

„Lungo Drom”

5000 Szolnok, Szapáry út 19.

TITKOSÍRÁS

Öt gyümölcs neve szerepel az alábbi titkosírásban. Könnyítés: a harmadik sorban a szilva szó szerepel. A kétjegyű más-salhangzókat két különböző jeggyel jelöltük. Pl.:

S	7
---	---

Megfejtésként a négy gyümölcs nevét kérjük!

S	Z
II	+

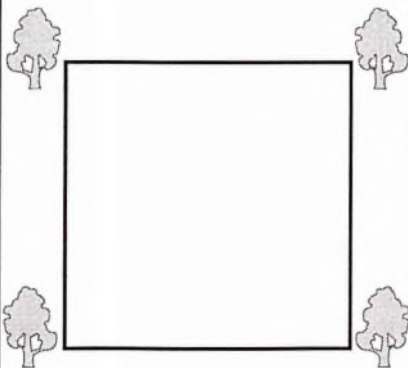
X	▲	■	▲	+	▴	▲								
▼	▴	=	▼											
	+	▲	▴	●	▼	S	Z	I	L	V	A			
▴	L	▴	X											
■	▼	X	▼	⌞	○									

Pályamódosítás

Pistiék sportpályája négyzet alakú. Mindegyik sarkán tölgyfa áll. Engedélyt kaptak a pálya megnagyobbítására a következő feltételekkel:

- a pályának négyzetalakúnak kell maradni,
- a négy tölgyfát nem szabad kivágni, kívülről meg kell maradniuk.

Így néz ki a sportpálya:

Meg lehet-e oldani? Törjétek a fejeteket, a megfejtést rajzoljaátok le!

BETŰREJTVÉNY

Találós kérdések

Milyen „fa” van legtöbbször a piacon?

*

Hogyan mehet egy nyuszi egyszerre három felé?

*

Melyik fa nem ég meg a tűzön?

Az oldalt összeállította:

Bújdosó Jánosné

FELHÍVÁS!

A Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület, a Magyar Művelődési Intézet és a „Napház” Kisebbségi Kulturális Intézmény közösen kívánják megrendezni az

I. ORSZÁGOS ROMA SZÍNJÁTSZÓ, BÁBJÁTSZÓ ÉS VERSMONDÓ TALÁLKOZÓT

1995. NOVEMBER 3-5. KÖZÖTT, PÉCSETT.

Várjuk a további roma színjátszó, bábjátszó közösségek és a versmondók jelentkezését 1995. október 15-ig a következő címen:

Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület
7601 Pécs 1.
Pf.: 367.
Tel: 72/325-558

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 174 Ft,
fél évre: 87 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesztőség címére kell eljuttatni:

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Megrendelőink között az év
végén
ÉRTÉKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!

MEGHÍVÁS

A ROMANO KHER - CIGÁNY HÁZ

(Fővárosi Önkormányzati Cigány Szociális és
Művelődési Módszertani Központ)
sok szeretettel meghívja

1995. október 20-án (pénteken) 19.00 órára

a Romani Tomna - Cigány Ősz című

folklórsorozat első előadására az

Almácssy Téri Szabadidő Központba

(Budapest, VII. Almácssy tér 6. Telefon: 342-1139),
ahol fellépnek a következő budapesti cigány
folklór együttesek:

1. *Romano Glaso*

2. *Amaro Suno*

3. *Terne Phral*

4. *Malyaki Luludyi*

Belépőjegy: 150 Ft.

A következő előadás:

1995. november 24-én pénteken lesz.

*MINDENKIT SOK SZERETETTEL VÁRUNK!
SAKONES BUTE KAMIPESA AZHUKARAS!*

ALTERNATÍV NOBEL-DÍJ

Négyfelé osztották az idei alternatív Nobel-díjat: egynegyedét a főként cigányszervezeteket támogató magyar Autonomia Alapítvány és elnöke, **Bíró András** kapta. A 250 ezer dolláros helyes életvitel díjon az Autonomia Alapítvány mellett a palei rendszerrel szemben álló bosznia-hercegovinai Szerb Polgári Tanács, egy társadalmi reformokért küzdő thaiföldi mozgalom vezéralakja, **Szulak Szivaraksza**, valamint a TAPOL nevű indonéz emberi jogi szervezet társalapítója, **Carmel Budiardjo** osztozott. Az alternatív Nobel-díjat a svéd parlamentben nyújtják majd át ünnepélyesen a kitüntetteknek december 9-én, a Nobel-díj hivatalos átadásának előestéjén. Az Autonomia Alapítvány önszervező programokat és jogi tanácsadást szervezett cigány szervezetek számára, továbbá környezetvédő csoportot alakított és évente toleranciadíjat adományoz. Az alternatív Nobel-díjat **Jakob von Uexküll** dúsgazdag svéd-német újságíró 1980-ban alapította „azok jutalmazására és támogatására, akik példamutató gyakorlati választ adnak napjaink legsürgetőbb kihívásaira”.

Országos vásárok naptára

1995. október hónap

R Ö V I D Í T É S E K

av. = autóvásár
bv. = búcsúvásár
bp. = bolhapiac
imkv = ipari, mezőgazdasági kiállítás és vásár
kjv. = közúti jármű vásár
lv. = lóvásár
mgv. = munkagép vásár
növ. = Nemzetközi Őszi Vásár
nm. = népművészeti
oá. = országos állatvásár
oák. = országos állat- és kirakodó vásár
ok. = országos kirakodó vásár
osk. = országos sertés- és kirakodó vásár
r. = régiségvásár
üv. = ünnepi vásár
tb. = termékbemutató
zk. = zenés kirakodó vásár

Október 6. (péntek)

Cegléd imkv.
Gyöngyös oá.
Gyula oák.
Hódmezővásárhely oá.
Szombathely ok.
Tornyiszentmiklós ok.

Október 7. (szombat)

Abony oá.
Siófok-Kiliti av.
Báta oák.
Berettyóújfalu tb.
Békéscsaba oák.
Cegléd imkv.
Debrecen ok+av.
Dunaszekcső oák.
Hajdúszoboszló ok.
Jászberény av+mgv.
Kecskemét av.
Kömörő ok+av.
Magyarnándor oák.
Márcali oák+av+mgv.
Ócsa oák.
Pécs ok+av.
Szava üv.
Tornaszentjakab oák.
Újszász oák.
Zirc oák.

Október 8. (vasárnap)

Abádszalók oák.
Baja av.
Battonya oák.
Berettyóújfalu tb+ok.
Besenyszög oák.
Békéscsaba av.
Cegléd imkv.
Dabas oák.
Debrecen ok+av.
Dunabéri bv.
Gödöllő osk.
Hajdúszoboszló ok.
Hatvan av.
Heves av.
Hódmezővásárhely av.
Jászdósa oák.
Jászkarajenő oák.
Kecskemét av.
Kisbajcs bv.
Kiskunfélegyháza oák.
Mesztényi oák.
Miskolc av.
Mocsa bv.
Nagyharsány bv.
Pásztó oák.
Pécs oák+av.
Pusztaföldvár bv.
Siófok-Kiliti av.
Siójut oák.
Szalkszentmárton oák.
Szeged-Kkd. ok.
Szeged av.
Szentest oák.
Szombathely kjv.
Tátlár oák.
Tiszaderzs bv.
Tiszafüred av.
Újiráz bv.
Zalaegerszeg av.

Október 9. (hétfő)

Besnyő bv.
Békés oá+mgv.
Győr oák.
Körmend oák.
Siklós oák.

Október 10. (kedd)

Gönc oák.
Szombathely oák.
Zalaegerszeg oák.

Október 11. (szerda)

Csorna oák.
Makó oá.
Mezőcsát oák.

Október 12. (csütörtök)

Aldószentiván bv.
Drégelypalánk oák.
Hajdúdorog oák.
Komádi oá.
Létavértes ok.
Pálháza oák.
Ragály oák.
Tét oák.

Október 13. (péntek)

Sárbogárd oák.
Szigetvár oák.
Szombathely ok.

Október 14. (szombat)

Bátaszék oák.
Csákvár oák.
Dévaványa oák.
Debrecen av.
Dunapataj oák.
Hajdúszoboszló ok.
Jászberény oák.
Kecskemét av.
Mernye ok.
Nagybaracska oák.
Nyírcsád bv.
Ózd oák.
Patvarc oák+av+mgv.
Pécs ok+av.
Siófok-Kiliti av.
Szentlőrinc oák.
Tiszanána oák.
Törökszentmiklós oák.

Október 15. (vasárnap)

Ajka av+bv.
Békéscsaba av.
Bomér av.
Cegléd oák.
Csorvás bv.
Debrecen av.
Dunaújváros av.
Galgagyörgy bv.
Hajdúszoboszló ok.
Hatvan av.
Heves oák.
Hódmezővásárhely av.
Jászapáti av+mgv.
Jászfényszaru oák.
Jászládány oák.
Kaposvár ok.
Kecskemét oák.
Kenderes oák.
Kiskunfélegyháza av.
Kunszentmiklós oák.
Miskolc av.

Mórahalom oák.
Móricgát bv.
Nagykanizsa av.
Palotás oák.
Patvarc bv.
Pécs oák+av.
Siófok-Kiliti av.
Szombathely kjv.
Szászvár av+mgv.
Szeged av.
Tápiószéle oák.
Tiszaöldvár oák.
Tiszakécske oák.
Vác oák.

Október 16. (hétfő)

Egyek oák.
Kaposvár ok+oák.
Körmend oák.
Mezőfalva oák.
Söjtör oák.
Szendrő oák.

Október 17. (kedd)

Bódvaszilas oák.
Fenyőszentmiklós oák.
Fót oák.
Szombathely oák.

Október 18. (szerda)

Hajdúnánás oák.
Jánoshalma oák.
Rudabánya oák+oák.

Október 19. (csütörtök)

Edelény oák.
Karancsbeszi oák.
Lajoskomárom oák.
Okány oák.
Ragály oák.
Tényő oák.
Zalaegerszeg ok.
X. 19-23. nov.

Október 20. (péntek)

Bóly bv.
Hódmezővásárhely oák.
Komádi oák.
Sárvár ok.
Szombathely ok.

Október 21. (szombat)

Ászód oák.
Ásványráró oák.
Debrecen av.
Hajdúszoboszló ok.
Kál oák.
Kecskemét av.
Kerekegyháza oák.
Mezőberény oák.
Mohács oák.
Pécs ok+av.
Rácalmás oák.
Sarkad av.
Sárbogárd oák.
Siófok-Kiliti av.
Vajszló oák.

Október 22. (vasárnap)

Balinka bv.
Békéscsaba av.
Debrecen av.
Gánt bv.
Hajdúszoboszló ok.
Hatvan av.

Hódmezővásárhely av.
Jászkóhalmi oák.
Kaposvár av.
Kecskemét av.
Kunmadaras oák.
Kunszállás oák.
Miskolc av.
Monor av+oák.
Mórichida bv.
Petőháza bv.
Pécs oák+av.
Pécsvárad oák.
Siófok-Kiliti av.
Szeged-Kkd. ok.
Szeged av.
Szemenye bv.
Szombathely kjv.
Szügy bv.
Tokaj oák.
Túrkeve oák.
Vashosszúfalva bv.

Október 23. (hétfő)

Csesztreg oák.
Körmend oák.
Mórichida bv.
Verpelét oák.

Október 24. (kedd)

Csesztreg (Kerkaujfalva) bv.
Hatvan oák.
Pincehely oák.
Szombathely oák.

Október 25. (szerda)

Kecskemét av.
Rakaca oák.

Október 26. (csütörtök)

Jászszentlászló oák.
Kecskemét av.
Pacsa ok.
Szany oák.

Október 27. (péntek)

Dévaványa oá.
Szombathely ok.

Október 28. (szombat)

Bag bv.
Csanytelek oák.
Debrecen av.

Gyál oá.
Hajdúszoboszló ok.
Jászárokszállás oák.
Kondoros oák.
Mágocs oák.
Mindszent oák.
Pécs ok+av.
Siófok-Kiliti av.

Október 29. (vasárnap)

Békéscsaba av.
Csongrád av.
Csorna av.
Debrecen av.
Ecséd bv.
Hajdúszoboszló ok.
Hatvan av.
Hódmezővásárhely av.
Mezőtúr oák.
Miskolc av.
Nagykátai oák.
Nógrádmárcal bv.
Pásztó av.
Pécs oák+av.
Rábaszentmiklós bv.
Romhány oák.
Sikátor bv.
Siófok-Kiliti av.
Szeged av.
Tamási oák+av.
Tompai oák.
Túrkeve oák.
Verpelét bv.
Zalakomár II. (Komárom) bv.
Zalaszentgrót av.

Október 30. (hétfő)

Körmend oák.
Rábaszentmiklós bv.
Szécsény oák.
Tárnokréti bv.
Vámosmikola oák.
Verpelét bv.

Október 31. (kedd)

Sajóvári oák.
Tárnokréti bv.

Oláh Zoltán alkotása

